

Szombat, jan. 18. „Dinorah.“ Meyerbeer operája 3 felv. Szokott jó előadás. Bignio koszorút is kapott.

Vasárnap, jan. 19. „A pesti négyzet álarozos bája.“ Csak olyan volt, mint rendszeren más években szokott lenni, t. i. volt közönség, de nagy, s azért táncolni nem lehetett, álarozos volt elég, s dicséretökre legyen mondva, hogy a mennyire kitelt tőlök jól is mulattatták — magukat. Legtöbb figyelmet ébresztett egy majomálarozos, ki igen ügyesen viselte magát. Hogy a jelen álarozos bál annál inkább hasonlítson a mult évekhez, a zártzárak alkalmazott deszkatalaj is leszakadt nagy terhe alatt. Baj nem történt.

Hétfő, jan. 20. „Az utolsó levél.“ Vigjáték 3 felv. E szellemes, meglepetésekben gazdag vigjáték ma is mindvégig jó kedvben tartá az igen szép számú közönséget. Az előadásban legjobban kitűnt Prielle Kornélia és Szigeti.

Kedd, jan. 21. „Hunyadi László.“ Eredeti opera 4 felv. Erkel Fer.-től. Szerda, jan. 22. Másodsor : „A didergő.“ Vigjáték 3 felv.

Csütörtök, jan. 23. Institoris Kálmán föllépteül, ujonnan betanulva : „Don Pasquale.“ Opera.

Budai népszínház.

Jan. 17. Nyolczadik díjmentes előadásul : „Mátyás király halála.“ Szilgigeti „Mátyás fia“ drámájának 1. és 2-ik felvonása. Továbbá : népjelenetek a „Zsigmond király álma.“ című népszínműből és fegyvertánc. Záradékul : „Arpad ébredése.“ Allegoria változatokkal Molnártól. A színpal jelent, hogy jövőre a népelőadások alkalmával csupán a földszinti állóhely és karzat lesz díjmentes. Ez intézkedést annál inkább helyeseljük, mert a népszínház kedvezőtlen anyagi helyzete kívánatosabb teszi a bevételek szaporodását. Egyébkint is, a zártzárak közönsége, úgy iszszük, nincs rászorulva a díjmentes előadásokra. — Az előadás ma nem volt oly kerekded, mint rendszeren. „Mátyást“ Molnár igen sikerülten adta, különösen kitűnő volt a halálzási jelenetben.

Jan. 18. Alajosné jutalmára : „A falusi lakodalom.“ Eredeti népszínmű 3 felv. A szorgalmas és tehetséges jutalmazott, sok taps- és kihívásban részesült. Hiszen szép, szép az a dicsőség, de úgy volna jó, ha a konyhára is hozna valamit. E megjegyzést azért tesszük: mert nem nagy fáradtságunkba került volna, az egész közönséget fejenkint megolvasni.

Jan. 19. „Pelestei nótárius.“ Bohózat 4 felv. Mindig teremt közönséget, s mindig jól mulattat.

Jan. 20. Először : „Színházi bohóság.“ Énekes bohózat 3 felv. Morlaender után magyaritá Zádor. E darab a német színpadokon „Theatralischer Unsinn“ cím alatt szerepel, s a német közönség előtt igen jó hirben áll. Ily darabok magyarítása nem igen szokott sikerülni, mert sok jó előz, a mi az eredetiben megteszi hatását, lefordítva egészen tönkre jut, vagy egyébkint is, a magyar ember más ízléssel bírván, nem élvezheti azt. Ez az oka, hogy az új darab csak féliskert aratott. A mai előadás, melyben Zádor tünt ki leginkább, Sziklavölgyi karmester javára történt, igen szép számú közönség előtt.

Jan. 21. „Szép Mara.“ Eredeti népszínmű 3 felv. Kempelen Győzőtől.

Jan. 22. „István, első magyar király.“ Tragoedia 5 felv. Dobsa Lajostól.

Jan. 23. „Sziklót Katona.“ Népszínmű 3 felv.

Szerkesztői mondanivaló.

5848. Simontornya. A Gy. A 43. számot azért nem küldhetjük, mert az végképen elfogyott.

5849. K. Palojta. B F. Az artézi kut iránt mielőbb értekezni fogunk egy ügyes kutmesterrel. Az eredményt tudatjuk.

5850. Két új hivatalnok lemondása nejeik által. Nem lehet.

5851. A holtaktól is adozunk. Ez is — nem lehet.

5852. Gyök. K. F. Tárgyhalma miatt késik.

5853. Arad. Fényes Károly urnak. Még mindig adások vagyunk köszönetünkkel a ládában érkezett felségcsikkekért. Fogadjon a szerkesztői személyzet öszhangzó hálaszavazatát s a ritka épségben megörzött cikkek élvezetességéről örömmel kiadott ezen bizonyítványt. Most csak az alkalmat keressük a viszonzásra.

5854. A sebhely. Sajnálatlalt tudatjuk, hogy ily versek mai időben csak magánhasználatra valók.

5855. Debreczen. Sz. F. Biz azt tévedésből H. M. V.-re küldték. De már utbagazítottuk. A „válasz“-t szeretnők azon lapban olvasni, mely ellen intézve van; oda tartozó magán- és belügy.

5856. London éjjele. Sokszor és sokféleképen volt már elmondva. Kissé szabatosabb nyelven is szeretnők volna olvasni a különben érdekes vázlatot. Elmegy a kedvünk oly mű olvasásától, melynek szerzője a „ban“ és „ba“ közti különbséget tekintetbe nem veszi s az ik-és igékkel sem törődik. Több gondot kérünk.

5857. Rimaszombat. Sz. M. Ne kinezünk most azt az igazgatót, akinek ugys ezer baja van az adószelvéll. Az volna tanácsunk, várjon ön kedvezőbb időszakra.

5858. Kolozsvár. B. K. A londoni kiállításra küldött cikkekkel figyelemmel kísérendjük. A hirdetésekre nézve sziveskedjék ön magát kiadóhivatalunkkal érintkezésbe tenni, mely a jutányos feltételek megalapítására szivesen hajlandó.

5859. Kis-Toffalu. B. G. Elküldtük a megnevezett lapnak.

5860. Siralomölgy stb. Nem használható rimpengetések.

5861. K.-Sz.-Miklós. Sz. K. Tudunkon kívül történt. Visszaállítottuk a „status quo ante“-t.

5862. A tél és én. Kérjük a „serény tanulmányozás által sikerültebb darabokat.“

5863. Válaszat. B. J. A falusi iskola növendékének műve tehetséget tanúsít, de még ez csak hadd maradjon nyomtatlanul.

5864. Két árva legény. Ezen felirattal : „Szent Hazánk oltárára fűi szeretettel.“

Ez is csak hadd maradjon ott egy darabig, — az sem lesz baj, ha az oltár tüzétől lángba borul is.

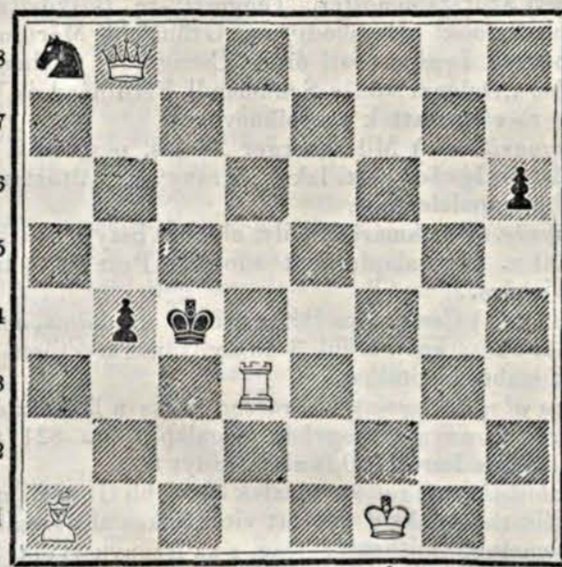
5865. Bécs. D. I. Vettük az „ágyu“-t s átadtuk a rajzolónak. Többszöri viszontlátásig.

5866. Sárospatak. Dr. S. A küldemény sértetlenül megérkezett — szíves köszönetünk érte.

SAKKJÁTEK.

109-ik sz. feladvány. — Gold Samutól (Kövágó-Örsön).

Sötét.

Világos.

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

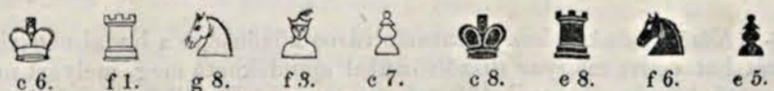
A 104-ik számú feladvány megfejtése.

(Engel Imrétől Pesten.) — (H 1-en Sötét Vezérrrel).

Világos.	Sötét.	Világos.	Sötét.
1) B e 2 — e 6	f 7 — e 6 : A)	1)	B g 1 — f 1 :
2) V f 1 — c 4 †	K d 5 — c 4 : a)	2) B b 7 — b 4 †	c 7 — c 6
3) B b 7 — b 4 †		3) F a 8 — c 6 : †	

Helyesen fejtették mek. Veszprémben : Fulöp József. — Nagyváradon : báró Meszéna István. — Pesten : Cselkó György. — Alsó-Dabaszon : Metelka Béla. — Szombathelyen : Kupai. — Berhidán : K. y. — Kövágó-Örsön : Gold Samu. — B. Újváros : Kovács Lajos. — Kis-Tapolcsányon : Büttner Géza. — Pástón : Kovács Zsigmond. — Parabulyban : Rothfeld József. — Buzsákon : N. N. — Kis-Szálláson : Puszták fia. — Tisza-Lökön : Szenger Ede. — Sarkadon : Nagy Lajos. — Gy. Fehérvárott : Horváth L. Rövid értesítések. Kövágó-Örs : G. Többnyire használhatók. Közreműködését továbbra is kérjük. — Dabas : M. B. A. 108 nem. — P-ó : K. A beküldött 3 feladvány közül a középso igen könnyű, az első és harmadik többféleképen fejthető meg. — Sz-y : Sz. A 2 és 5 sz. f. használható, a többi hibás. — K. T. B. Később jobbakat remélünk. — B. Újváros : K. Jövő alkalommal megfejtését is kérjük.

XI. sz. feladvány. — Szalay Sándortól (Sz.-Mihályon).

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

HETI NAPTÁR.

Hó-és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	◉ Nap-kelet nyug.	◉ Nap-kelet nyug.	◉ Hold-kelet nyug.
Január—Február	Jan. (ó)	6. p. 6. p.	Tebet	6. p. 6. p.	
26 Vasár.	E3P. Pákh	E3V. ut.	14GSabbas	7.86	4.50
27 Hétfő	Aranyasz. Ján.	Ar. Ján.	15 Pál fordul.	7.85	4.52
28 Kedd	NagyKároly	Örömk.	16 Péter sz.	7.84	4.53
29 Szerda	Szalezi Fez.	Val. Ad.	17 Antal ap.	7.83	4.55
30 Csütör.	Mártonka	Szerelm.	18 Athanaz	7.82	4.56
31 Péntek	Nolok. Pét.	Virg. Gil	19 Makár ap.	7.81	4.58
1 Szomb.	Ign. Brigitta	Világka	20 Jan. Euth.	7.29	5.0

Holdnegyed : ◉ Ujholt 30-án, 4 óra 6 percz reggel.

TARTALOM.

Rónay Jácint (képpel). — Hugom az oltár. Dalmady Gyűző. — Szolnok védelme. (Folytatás.) P. Szathmáry Károly. — A Vezuv legújabb kitörése (képpel). — Huszt vár és város (képpel). — A magyar alföld egyik vidéke. (Vége.) Szeremlei Samu. — Népszokások Mexikóban (képpel). — Még egyszer Klígl József és gépei. Szabó József. — Tárház : Hogyan élünk? Kakus Márton. — Petőfi életrajza ügyében. Pákh Albert. — A magyar Akadémia palotájának ügye. — Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Köztisztviselők, egyletek. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — A m. Akadémia palotája. — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő Pákh Albert : (lak. magyar-utca 1. sz.)

Pest, február 2-án 1862.

Albert Eduárd, Walesi herceg.

Albert herceg, az angol királyné férjének váratlan halála könnyen trónváltozást vonhat maga után. E baleset Viktoria királynét oly időben érte, midőn szíve egy másik sebtől, anyja elvesztése miatt, még folyvást sajgott. Ha e csapások alatt megtörve, koronáját le találja tenni, a mi nem épen valószínűtlen, akkor a Walesi-herceg leend utóda a trónon.

Albert Eduárd, koronaörökös, született 1841. november 9-én, tehát jelenleg 21-dik évében van. Neveltetése a lehető legkitünőbb volt. Habár régebben szokásban volt is Angolországban, a királyi gyermekeket a véletlenre és saját szeszélyeikre bízni, ez eset Albert Eduárd herceggel teljességgel nem történt, ő legszigorubb fegyelem alatt növekedett föl. — Atyja, ki e tekintetben ritka tapintattal s képzettséggel bírt, maga választott számára oktatókat, s a tanítás és nevelés fölött személyesen, nagy gondal örködött. Anyja, a királyné is naponkint több órát

ALBERT EDUÁRD, WALESI HERCEG.

töltött a gyermek szobában. A herceg magas szülői részéről oly bánásmódban részesítettet, mint bármely polgári család gyermeke. Még élénk emlékezetünkben van azon, a lapok által akkoriban köztudomásra juttatott tény, hogy Viktoria királynő 1851-ben, a világiakillítás megnyitására a kis herceget illetlen magaviseletéért a kristálypalotában nyilvánosan megfenyítette. Minél inkább fejlődött, annál jobban kitűnt, hogy a nevelésére fordított gondok és fáradsalmak nem fognak kárba veszni, hanem egykor gazdag gyümölcsöt hozandnak.

1857-ben tette a herceg első utját a szárazon, meglátogatván Belgiumot, Sveicزت és Németországot, mely utóbbiban figyelmét leginkább a porosz rajnai erősségek vonták magukra. Beavatása csak a mult évben történt, a midőn ezredesi ranggal a hadseregbe is belépett. Ez időben az irföldet személyesen tanulmányozta, 1859-ben hosszabb ideig Edinburgban

é. 1892.

kott, s aztán az oxfordi egyetemet látogatta. Ugyanazon évben Olasz-Spanyol- és Portugallországot is beutazta, s a szárdinai annuciata-renddel díszítve tért vissza.

A Lőrinczfolyón épített nagy Viktoriahid megnyitása kedvező alkalom volt arra, hogy a hercegnek északamerikai jóvendőbeli alattvalói bemutattassanak. Ez utazástól Kanadára nézve fontos politikai eseményt vártak. Azonban, mint utóbb kitűnt, ez utazás czélja nem volt egyéb, mint hogy a herceg tapasztalatait gyarapítsa s a kanadaiak iránt figyelmet tanúsítson. Kanadából meg látogatta az egyesült államokat is, a hol százszor volt alkalma, önmérsékletét s finom tapintatát tetteg bebizonyítani, tolakodásokat kikerülni, s a gögőseket illő korlátok közt tartani.

Visszatérte után a herceg a cambridgei egyetemre ment, s innen atyja halálos ágyához sietett. Székét a felsőházban ez évben fogja elfoglalni. 18 éves korában teljeskorúvá lévén, valóságos nagykorúságát csak jövő novemberben érendi el. De ha addig trónváltás találna bekövetkezni, azonnal, minden kormányzóság mellőzésével, uralkodásképesnek fogna nyilvánítani.

Szenes tenger.

(Népdal.)

Megvertél, — megvertél,
De nem a kezded;
Hanem két ragyogó
Fekete szemeddél!

Nem alszik a gyermek,
Ha szemmel megverik:
Ily gyermek lettem én,
Nem alszom hetekig.

Álmatlan gyermeknek
Szemeit megmossa
Anyja szenes vízzel,
S ez álmát meghozza;

Bár a világ szenét
Mind tengerre hánynák,
S azt a szenes tengert
Mind szememre mosnák:

Nem jöne meg álmod,
Nem találnék enyhet;
Mert ki megvert engem,
Ő — enyim nem lehet!

Szakál Lajos.

Imre király.

(Ballada.)

Harczi zászló libeg-lobog
Vérpirosan, vértől ázva,
Pánczél alatt dobog a szív; —
Föl nemzetem, föl, csatára!
Riad a kürt harsány hangon,
Sivít a sip, a dob pereg.
Tárogató felzúg rája;
S már-már indul a hős sereg.

Imre király, magyar király
A Drávára haladt elő.
Övé e hon minden része:
Róna, halom, hegy, völgy, mező...
Ősi büne a magyaroknak
Pártoskodás, ellene tört.
„Saját vérem, — felkiált ő —
De büntetem a hitszegőt!”

Hallgat a száj, a szív dobog.
Együtt dobban minden kebel...
Imre király, magyar király
Aczelt, buzgányt, kopját vet el...
És vészszóval jobb kezében
Indul öcsése táborába — — —
„Maradjatok! — meglátom én,
Ki mer törni a királyra!”

S büszke harczos, pártos harczos
Tisztelettel vonul előre — — —
Nem villan kard s fényes kopja
Fölkent király személyére...
Gögös nemes, fölkelt jobbbágy
Meghajolva utat adnak;
Korona a királyi főn
Parancsol a büszke hadnak.

A hős király, Imre király
Endre öcsesét fogja kézen,
S dícső arcczal, büszke szemmel
Végig néz a magyar népen:
„Öcsém Endre, lakolni fogsz,
Én jogomat mert megsértéd,
Koronámat akartad te,
Koronámat! — a királyét! — — —

Fényes szablyád piros vérről,
Magyar vérről szennyezéd be — — —
Súlyosabb bűn nincsen ennél — — —
Vezessétek börtönébe!“...
Riad a kürt harsány hanggal,
Sivít a sip, a dob pereg,
Tárogató felzúg rája,
Indul vissza a hős sereg... — — —

Dráva parton szomoruan
Áll magában kis Khén vára;
A lázadó királyi öcs
Fogoly lánczát ottan rázza — — —
Lánczörgését, lánczörgését
Börtönében hogyha hallja,
Mintha mindig ezt hallaná:
„Magyar! ne törj a magyarra!“... — — —

Szél Farkas.

Szolnok védelme. (1552.)

(Történeti beszély.)

P. SZATHMÁRY KÁROLYTÓL.

(V. g.)

V.

Néhány év telt el; egyforma az időmérőnek; hosszú a szerencsétlennek, perczhez hasonló a boldognak.

Nyáry a héttorony egyik sötét börtönében sinlett. *Ferdinánd* követe, kitől szabadulását várta, egy lépést sem tett érte; *Izabella* szabadságot ígért, azon esetre, ha urnője pártjára áll. *Nyáry* hive maradt *Ferdinánd*nak és tovább szenvedett. *Pekry Gábor* ezután kiszabadult, fogadást tévén *Nyáry*nak, hogyha van út és mód, kiszabadítja azon börtönből, melybe rendithetlen hűsége veté s melyben az emberi halátlanság lelánczolva tartja.

Leborulva csokolá meg *Pekry* a hazának végre újra látott földét, de a viziontlátás örömét megzavarta az első közlés, melyet honfiai ajkairól hallott. A közvélemény őt és *Nyáryt* *Aldanával* *Lippa* feladójával s a többi honárulóval egy sorba helyezte s becsületek mind *Izabella*, mind a *Ferdinánd* pártiaktól meg volt támadva, mint olyanoké, kik határozottan a török kezére játszottak.

Pekry előtt világosodni kezdett a láthatár. Életfeladatával tisztában volt: vagy kitisztáznai saját és vértanútársai becsületét, vagy vérevel mosni le az iszonyu vád szennyét.

Izabellától engedelmet nyert, hogy e nemes feladatot végrehajthassa.

Erdélylyel könnyen tisztába jött. Egy országgyűlési alkalommal felszólított mindenkit, ki *Nyáry* és társainak hazafi becsületében kétkedik, hogy jelenjen meg istenitéleti harcra vele, ki kész egyen egyen, minden vádemelővel megküzdeni.

Itt nem akadt bajtársa. A gonosz magva tehát — mint előre sejté — máshol volt.

Ferdinánd Pozsonyba országgyűlést hirdetett. A közelebbi időkben árulással vádoltak ítélete ugyanakkor leendett az ország színe előtt kihirdetendő.

Megtörtént. Ezer és ezernyi nép jelenlétében, egy harcjáték pompája után hirdettetett ki *Aldana*, *Nyáry* és társainak elkártható ítélete, kik a kezökre bizott várakat ellenség kezére játszván, mint hazaárulók fejevesztésre ítéltetnek; ugyanakkor a szolnoki helyőrség azon idegen tisztei és vitézei, köztük *Enzinger*, kik, *hogyszem ellenség kezére jussanak, magukat az ellenség táborán vítéül átvágták*, a vád alól Isten s világ elől feloldattak.

Az ítéletet a nép rivalgó éljennel fogadta. De a hírnök mellett, ki az ítéletet a trónsátor felé fordult arcczal hirdeté, egyszerre sötét öltözetű s lebozsátott sisaku lovag jelent meg.

Dörgő szava megrázta a léget s harsogásban még az éljenek hangját is meghaladta.

— Én, ki itt állok — dörgő — a felolvasott ítéletet egy részben Isten és emberek előtt hamisnak, Szolnok parancsnokát *Nyáry Lőrinczet*, s annak hadnagyát *Pekry Gábort* ártatlannak, társaikat, kik Szolnok védelmére visszamaradtak, martyrhalált szenvedtek; a börtönben sinlő parancsnokot királyához és hazájához rendületlen hazafinak: azokat pedig, kik e szerencsétlen parancsnoktól a vár rejtékutjának kulcsait erőszakkal elrabolván, a várat hűtlennül odahagyták, ezek között különösen az idegen őrség parancsnokát, *Enzinger*t, gaznak és hazaárulónak nyilvánítom. A hatalmas Isten hallja szavaimat s a szerint jutalmazzon vagy büntessen a mint azok igazak vagy nem igazak. Te pedig felséges király ur, engedd meg, hogy állításom mellett az árulókkal istenitéleti harcban küzdjek meg.

Egy sikoltás, mely az emelvények egyikén női ajakról kelt, mutatá, hogy a lovagot valaki felismerte. Ugyanezen nő háta megett állott *Enzinger*, ki most elhalványult arcczal tekintett a trópáholy felé.

Mély csend állt be; végre a király magához inté az országbi-ráját s azzal lassan néhány szót váltott. Ez tudatá a heralddal a királyi akaratot.

— Ő felsége az országbírái ítéletének ily vakmerő megtámadását kárhóztatja ugyan, de miután a fedett lovag egyeseket név

szerint megtámadott, a lovagi kötelességeknek útját nem állhatja, *Enzinger* lovag saját társai becsületeért megvívhat.

Enzinger nem vonulhatott vissza.

Nem sokára szembeállt a két lovag. *Enzinger* azon nehéz vasöltözetben, melyet akkoriban a német lovagok ilyes haláltusákban szoktak felöltöni.

Mindketten erős vasnyelű dárdát kaptak s a küzdőterén nem sokára ott állt, a hirtelen előhozott közborzalom-tárgy is, az élet halál harc jelképe: a koporsó.

Fenn azon állványról, honnan *Enzinger* leszállt, ájulva vittek el egy lefátyolozott hölgyet, kit gyönyörű leánya gyámolított.

Az első összecsapás határozott.

A fedett lovag egyenesen ellenfele nyakának irányzott s mig amannak szívhez intezett dárdája a vaslemezen végig csuszva, hónalj alatt siklott el, *Enzinger* sisakkapcsa alatt besiklott a gyilkos vas s a jövő perczben gége vágottan hevert a lovag a kövezeten.

Éljenek nem harsogtak. Minden szív megdöbbsent e gyorsan bekövetkezett halálon.

Néhány percz múlva a király heraldja újra megszólalt.

— Miután te, ismeretlen lovag, az országbíráinak ítéletét meghazudtoltad s ő felségének egy csak most felmentett és kitüntetett lovagját megölted, ő felsége és a törvény nevében köteles vagy arczodat fölfedni s magadat már csak azért is foglyul adni, hogy mint rendkívüli tanu által, az igazság, pártol-taid részére kiderüljön.

— Erre kész vagyok! — mond a lovag, sisak-röstélyát fel-tolta.

— *Pekry*! kiáltottak sokan, kik a nagyhirű fiatal lovagot felismerték.

— Éljen! zugott a tömeg, mely még hőstetteire is emlé-kezett.

A véres befejezésű játéknak vége volt; a győzelmet, négy vasas közrevette s a várba szállítá, hol a király mielőbbi kihall-gattatását ígérte.

* * *

Ki a német modoru törvényhozást különösen magyar vádlot-tak irányában és elítélhetési adatok hiányában ismeri, nem fog csodálkozni azon, hogy *Pekry Gábornak* fogsága hosszabb időre nyult a pozsonyi várban.

Egy estvén, épen a mult ábrándaiba merülten ült börtönében, midőn annak ajtaja megnyilt s egy talpig gyászos nő jelent meg előtte, kinek arczát sűrűn redőzött fekete fátyol fedte.

— Uram! — kezdé az reszketeg hangon — van-e kegyelmed-ben annyi könyörület, hogy egy szerencsétlen, bűnös nőt kihall-gasson?

Pekry felemelkedett ültéből. E hang ismerős volt előtte; az-után a nő természetén tekintett végig s székére visszaesve arczát elfedte.

— Beszéljen asszonyom, beszéljen.

— Csak a történeteket fogom elbeszélni: aztán ítéljen el kegyelmed, csakhogy tanácsoljon. Azon iszonyu éjen hirtelen költet-tem fel gyermekeimmel együtt, *Enzinger* által, ki férjem parancsa után, mint mondá, költött fel, hogy biztos fedezet alatt a várból kikisérjen.

— Az áruló!

— Az lehet uram; de én nem tudhatám azt. Férjemről azt állítá, hogy mihelyt emberei ügyét elrendezte, minket követni fog. Megnyugodtam és követém őt. Szerencsésen kiértünk. *Enzinger* biztatott és siettetett, hogy menjünk felsőmagyarországi jószá-gunkra. Midőn egy-két nap telt el s *Nyáry* még sem jött, nyugta-lanságba estem. *Enzinger* biztatott s nem sokára a legőszintébb bucsuvétel után elvált tőlem, hogy megmentett sergét Po-zsonyba hozza.

Egy hét múlva leverten jött várkastélyunkba, jelentve, hogy minden oda mutat, hogy férjem áruló volt s egyszerre akart ne-jétől és *Ferdinánd* pártjától megválni; beszéltek azt is, hogy *Szol-nokot* a budai basának pénzért adta el s fogsága csak tettetett fogság.

— S kegyelmed asszonyom mind hitte ezt?

— Egész világ ezt beszélte, uram s *Enzinger* volt nyilatkoza-taiban a legtartózkodóbb. Minden nap jobban meggyőzött ez állítá-sok valóságáról; magától a királytól is azon választ kaptam, hogy

férjem ügyében, mint árulóban lépést sem tehet; s az egyház, mint szökevény ellenében, kész feloldani a házassági eskü alól.

Mit mondjak még uram? Az évek teltek; én nő voltam nemem minden gyöngeségeivel s *Enzinger* folyvást közelemben az önmeg-tagadás és nem viszonzott szerelem minden szenvedélyei és szen-vedéseivel...

Enzinger nincs többé; kegyelmed szavai, melyeket a torna alkalmával hallottam, meggyőztek az iszonyu csalódásról. Most tanácsoljon ön, mit tegyek férjemért. Kívánják vagyonomat, éle-temet, én magam fogom elvinni mindazt Stambulba.

Lehet, hogy ő soha sem fog megbocsáthatni nekem, de gyer-mekeink, kiket az ő tiszteletében növeltem fel, kik tőlem atyjokat követelik...

— Jól van asszonyom. Én megbízom kegyelmedben. Ime ve-gye e levelet, melyet *Nyáry* a héttoronyból küldött *Izabellának*, s melyben annak feltételeit, mint *Ferdinánd* hive vi-szautasítja. Kérjen kihallgatást, de csak magánál a királynál. Ő igazságos lesz s nem tagadhatja meg gyámolítását kegyelmed szabadító művétől. Isten legyen kegyelmeddel!

S a fogoly hidegen menni hagyta azon nőt, kinek hajdan lép-teit csokolta volna; nem lebbenté föl a fátyolt azon arczról, melyet hajdan oltárkép gyanánt imádot.

Igy vesznek el az ifju illúziói, ha az élet szinfalai közé be-tekintett.

VI.

Ez idő alatt, a jó Nyáry Lőrincz a héttorony várban csak szenved, csak senyved.

A napok számát csak ősz hajszálai után tudja; a nap és hold kevés változatosságot csinálnak, a börtön tenyérnyi ablakának sűrű rostélyzatán által.

A hajdan vidám, kövéres urból, sovány összezsott váz lett; szakála, melyet összokásként gyászjelentőül meghagyott, egész övig fehérrel borítá az elfekétült mentét.

A tenger egyhangu zugásánál, a börtön egyenlő sötétében kivesztek lelkéből, a kívül mozgó világ képei. Gyermekeké lett, hosszan tépelődő egy egy nevetésesen kisszerű eszmén, melyet legrégibb multjából idézett elő a képzelet.

Néhány nap óta egy dalt mormol fogai között, egy egyszerű dalt, melylyel egykor az alföld rónán kedvese a titkos szerelmi zálogot atlatgatá el.

Nem tudja megmondani, hol vette azt ennyi év után; ál-mában, képzeletében vagy a valóságban hallá-e, de a verssorok csak itt ott jutnak észbe s nem adná egy szál napsugárért, ha valaki utba igazitná!

De miként is tudjon számolni róla? Börtönlakó előtt össze-foly a való a képzelettel, a merengés az álommal, mint növénynél, mely éjszaka még jobban él és nő.

A száraz kenyér, a korszó víz érintetlenül hevernek a szegény „rabur“ előtt. Neki most csak egy szüksége van, mint a betegnek lázas álmaiban: az elfeledett dal.

Most figyelni kezd, ablakához kapaszkodik; a torony fokáról tisztán kivehetőleg, férfias hangon zeng, a mit várt:

„Tul az erdőn, tul a pusztán, tengeren
Nehéz vas il szegény magyar emberen.
Nehéz kövek, súlyos láncok kötik le,
Ő a rabnak, hazátlanak,
Nyomorú az élete.

Hallgatja a szellő, a mely arra jár,
Hallgatja, hogy mit szól a gólyamadar.
Felső, madár, szellő talán arról jó,
Hol kedvese, szerelmese,
S hazája a szenvedő.“

— Ez nem álom. Ezt én hallottam, valóban hallottam... Hej! örök, örök!

— Mi kell giau? Meg vagy veszve, hogy ugy orditasz? — kérdi az ajtórostélyhoz közelítő ő.

— Valaki énekel a várfokán. Emberséges muzulmán, kérlek az egekre, mondd meg, hogy ki az?

— Ez egy bimbasi, kire e torony őrizete van biza.

— Ha lelked üdvössége kedves, ha az Al-Siráth hidján át akarsz menni, kérlek, kényszerítlek, keresd fel őt és küldd ide hoz-zám. Tekintsen — mond — engem haldoklónak, kinek utolsó ké-rése a müzülman előtt is szent.

Néhány percz mulva a bimbasi a börtönben állt. Deli, alig husz éves dalia, kinek állán alig mutatkoztak még a férfiaság jelei.

— Miért hivattál gaur?

— Uram, derék bimbasi, kérlek, hozass először is egy lámpát, látnom kell, hogy kivel beszélek.

Megtörtént.

— Most könyörgök, szólj, hol vetted, hol tanultad a dalt, melyet az elébb énekeltél a várfokán? — kérdi a fogoly a fiatal daliába reszkető kezekkel fogózkodva.

— Emlékezem, hogy volt egykor előttem egy kedves nő, egy szelid anya, ki engem ezzel altatott el. Elrablóm beszélte, hogy ez a szerencsétlen elhözatalom alkalmával megöletett...

— Fiam, kedves fiam! — kiált fel Nyári s a fiatal török karjaiba omlott.

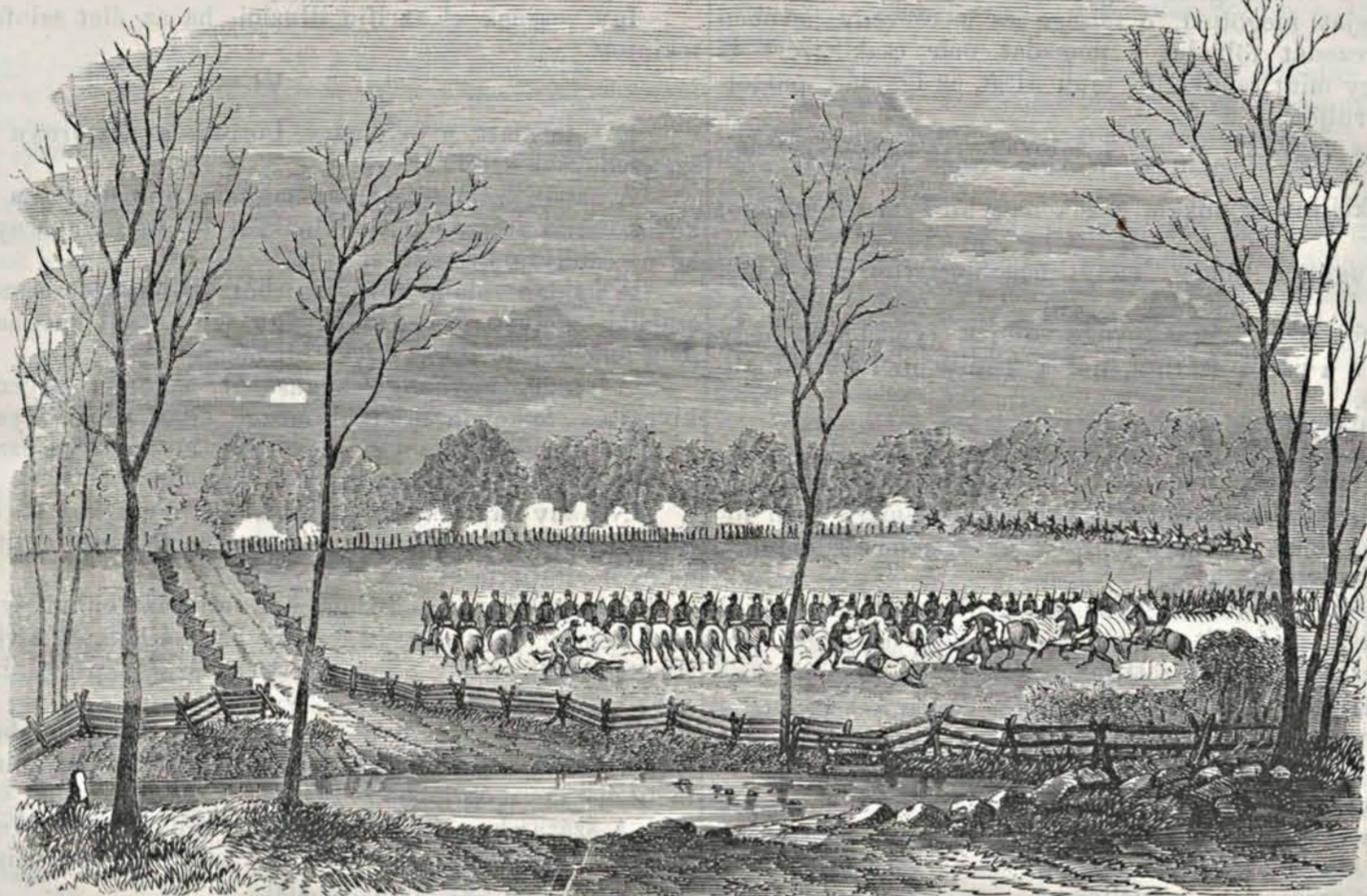
Hosszas volna elbeszélni, hogy győzte meg az atya fiát a valóságáról, s mit a történelem úgy is fennhagyott, miként szabadítá ki Nyáryt a fiatal török.

Elég, hogy sikerült egy bárkát keríteniök, melylyel a Fekete-tengerre s innen éjszaka a dunai partok alatt fel az édes hazába szöktek. — Már Szeged tájékán voltak, midőn egy nagyobb karavánnal találkozottak, melynek vezetőjében Nyáry nejét ismerte föl.

A nő nem mert férje karjai közé borulni.

— Hogyan? Te kész volnál nekem megbocsátani? — kérdékét-ség és remény között habozva.

— Mit bocsássak meg, szegény asszony? A sors abban lakoltatott, a miben magam vétkeztem; most minden ki van egyenlítő. Áldások az ur neve. — S a bűnbánó nő, annyi szenvedés után újra férje karjai között fektűt.

Az északamerikai hadjáratból: Zágonyi őrnagy támadása.

Nyáry saját igazolása után, rögtön a Pekry kiszabadításán munkált. Mert az ifju fogoly még folyvást a pozsonyi börtönben várta a kihallgatás óráját.

Nyáry maga Bécsbe utazott, hogy kedves ifju bajtársa kiszabadítását eszközölje. De ez még az ő igazolása után sem volt könnyű. Mert Pekrynek Izabella utján lett kiszabadulása oly bűnnek tartatott, hogy csupán ezért külön keresetet akartak indítani ellene.

Végre magától a királytól kért és nyert kihallgatást. Itt az ifju hősiességét, nemes önfeláldozását oly élénk színekkel festé, hogy a király meghatva általa, a kibocsátási parancsot személyesen s egyszersmind szenvedési jutalmául nyujtá neki.

Nyáry, mivel gyöngesége miatt csak lassan utazhatott, a királyi parancsot sebes posta által nevéhez küldé, hogy az ifju addig se szenvedjen.

Nyáryné rögtön fogatott s leányával, a már tizenhétéves Irénével Pozsonyba hajtatott.

Az előzmények, vagy talán más titkos kinézésből, önmaga nem akart többé az ifju börtönébe menni.

Irént, leányát küldé oda.

Az ifju nyomoru fekhelyén hevert s épen azon félálom és fél-ébredlét perzeit élte, melyek oly kevesek, ha az ábránd tárgya kedves, oly kinosak, ha az szomorú.

Egyszerre megnyilt az ajtó s Iréne ágya előtt állt.

— Hogyan — kiált az ifju az anyagi gyermekre tapadt szemekkel — te vagy Margit? kegyelmed az asszonyom? Igen igen! Csak hogy a földi salakból kibontakozva, mint ezt képzeletem festette elém!

Iréne részvevő mosolylyal tekintett reá.

— Ébredjen kegyelmed uram; bizonyosan másnak nézett kegyelmed. Én a Nyáry Lőrincz leánya, Iréne vagyok s atyám parancsából a király felszabadító levelét hozom számára.

— Ah, mégis angyal, még pedig az én szabadító angyalom vagy tehát! — mond Pekry Gábor elragadtatva. Az ég megelégedve annyi szenvedést, megengedte, hogy láthassam az ígért földét. Aztán haljak meg, nem bánom.

— De jó anyám nem azért küldött ide, hogy kegyelmedet meghalni lássam; hanem hogy szállásunkra vezessem. Azért kérem, kegyelmed; hagyja el e sötét penészes helyet...

Talán mondanunk sem kell, mennyire boldog lön Pekry, midőn minden nap jobban-jobbán meggyőzte arról, hogy Irénében eszményét feltalálta.

A szülék boldog mosolylyal szemlélték az ifju lelkek közeledését s midőn a fiatal muzulmán — kinek Nyáry terjedelmes birtokából egy pár falut ajándékozott s kit keresztén névén Huszárnak nevezett, — másodszori keresztelődését nagy fényvel feltartá, Pekry kézfogója is megtörtént eszményével, a kedves Irénével.

Az északamerikai hadjáratból.

Zágonyi őrnagy haditette.

A politikai lapok mult év óta rendes tudósításokat hoznak azon összeütközésekről, melyek az északamerikai Egyesült-Államok északi és déli része között fenforgó politikai nézetkülönbségek (leginkább a rabszolgaság kérdése) folytán kitertek. Az ellenséges indulat következménye valóságos szakadás lett s a hatalmas nagy reszpublika, két részre válva, most pusztító háborút folytat egymás ellen. Az eddigi hadiműködések mindkét részről a harcz makacságáról tesznek tanúságot s nem egy fényes haditett mutatnak fel. Egy ily tett fölemlítése jelen közleményeink célja. Annak hire bejárta eddig a külföld lapjait s mint olvasóink látni fogják, minket némileg közelebb érdekel, a mennyiben egy hazánkfiának jutott benne a főszerep. Egy new-yorki képes ujság

(„Frank Leslie's Illustrated Newspaper“) jutott nem régen kezünkbe, s abban többi közt Zágonyi őrnagy arczképét s a déliek ellen vívott csatájának két rajzát találtuk, melyeket érdekesnek tartottunk, lapunk számára is lemásoltatni. A képek mellett az amerikai lapban, Zágonyi hazánkfiát illetőleg, a következő sorokat olvassuk:

„E vitéz katona, ki Fremont tábornoknak 150 emberből álló testőrsége élén, okt. 25-én, Springfield mellett, 2000 embernyi ellenséggel szemközt oly hőstettet vitt véghez, mely az angol könnyű lovaságnak Balaklava melletti fényes haditettét is elhomályosítja (a mennyiben ez utóbbit sikeres eredmény nem koronázta) — e vitéz katona, Zágonyi őrnagy 1826-ban született Magyarországon Szatmármegyében. (Itt azután az említett amerikai lap röviden megemlékszik az 1848-9. magyar hadjáratról, melynek lefolyása nálunk eléggé ismeretes.)

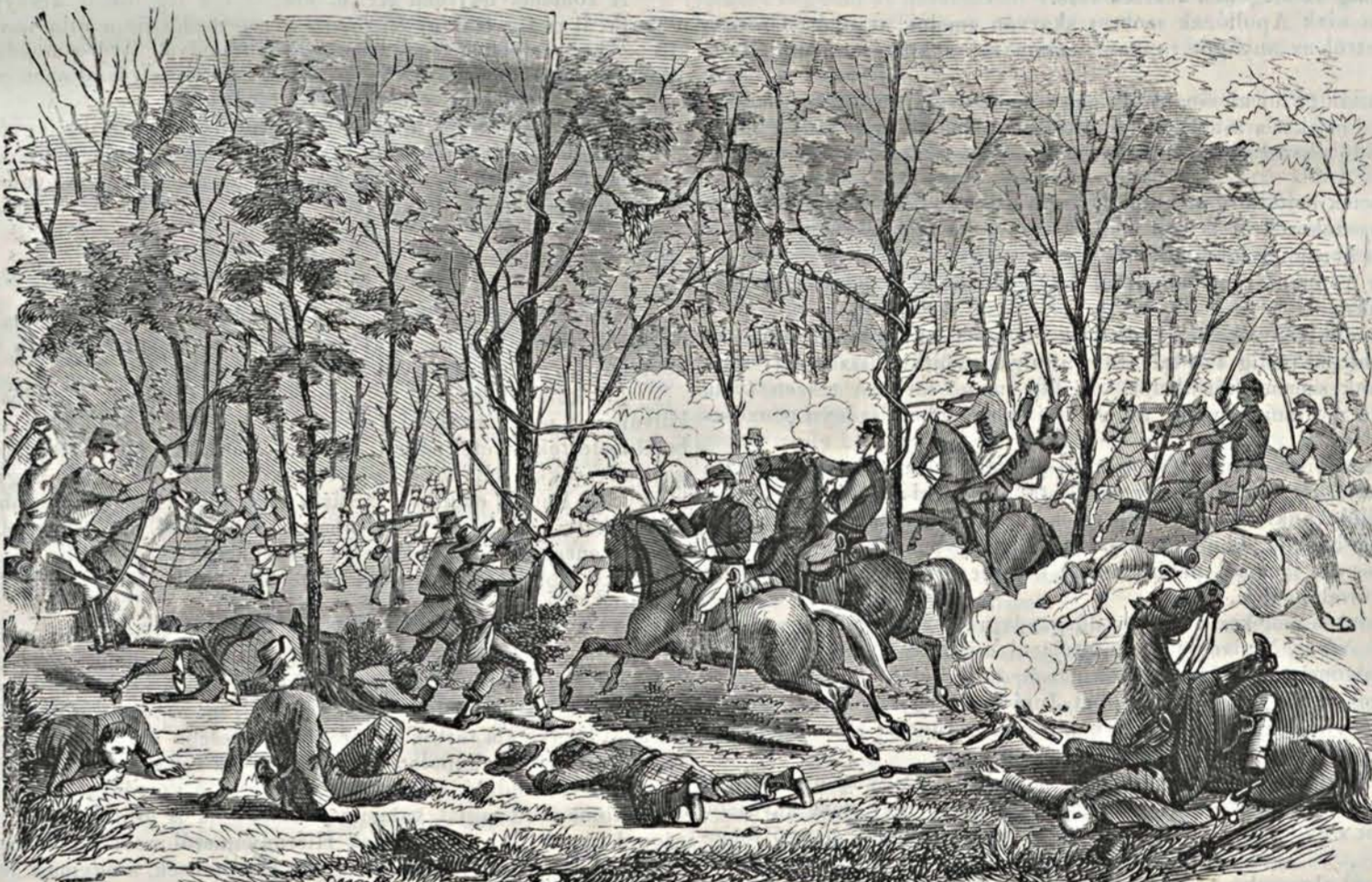
Czélunk úgy is csak, a mostani amerikai hadjárat egy fényes epizódját megismertetni. Zágonyi, Magyarországból származik, s innen ment először Törökországba, Kis-Azsiából — folytatja az amerikai lap — Anglián keresztül, Északamerikába jött át, mintegy 9 évvel ezelőtt. Honosítása ügyében megtevéen a kellő lépéseket, néhány év előtt az Egyesült-Államok polgárává, s egy amerikai hölgy férjévé lön. — Utóbbi időkben Hobokenben volt rendes lakása. A Sumter erőd elfoglalása után újra lóra pattant s míg a golyók jégeső módra hullottak körülötte; a „Fremont és Unio“ jelszótól lelkesülve, belovagolta a harcztér, s megvert egy, több mint 2000 lovasból s

Zágonyi őrnagy.

sőt talán el is felednők, ha olykor hírét nem hallanók, — mint például: hogyan törte le ujabban a brüsseli banképület padlatát; — ugy hiszem, nem lesz érdektelen, sőt talán méltó arra, hogy fölötte egy kissé elmélkedjünk.

Az arany — a fémek királya, természettudományi szempontból véve, Kiváló jellemekek bir. A természetben apró kristályalakban csak ritkán s

Az északamerikai hadjáratból: Zágonyi őrnagy támadása.

leginkább ágas-bogas, sodronyos, hajszálas, vagy lemez állapotban forduló. Különléle sziklafajokban elhintve azonban mint aranymok némely folyók fövenye közt. Színe sárga, többféle aranyzatban, miután egészen tiszta állapotban csaknem soha, hanem leginkább ezüsttel, néha rézzel, vassal stb. keverve fordul elő. — Nem hasad; a víznél mintegy 19-szer tömöttebb, és tiszta természetben állapotban olyan puha, mint a kőröm, azért szokták az ékszereket ezüst- vagy

réz-vegyített aranyból készíteni. A forrasztó cső előtt könnyen olvad, a királyvíz pedig teljesen feloldja. Az arany igen elterjedt ásvány, de mindenhol csekély mennyiségben; azért bányászata nagy fáradsággal jár.

Legkitünőbb tulajdonai: hogy a légen sem rózsádnak, sem más bármilyen változásnak nincs kitéve, s roppantul nyujtható. Egyetlen kis aranypénzlet életnagyságú lovaszobrot lehet megaranyozni; egy szemérenyi arany 500 lábnyi hosszúságra nyujtható, s kétszáz ezredrész hüvelyknyi vékonyságú lemezzé kovacsolható. Réaumur egy lehető vékonyra kinyujtott, s arannyal bevont ezüsthuzal (drót) hosszúságából s a reá fordított arany mennyiségéből kiszámítja, hogy az arany a huzal fölületén 12 milliód rész hüvelyknyi (?) vékonyságra nyúlt, s azt még is mindenütt teljesen, meg-

leginkább ágas-bogas, sodronyos, hajszálas, vagy lemez állapotban forduló. Különléle sziklafajokban elhintve azonban mint aranymok némely folyók fövenye közt. Színe sárga, többféle aranyzatban, miután egészen tiszta állapotban csaknem soha, hanem leginkább ezüsttel, néha rézzel, vassal stb. keverve fordul elő. — Nem hasad; a víznél mintegy 19-szer tömöttebb, és tiszta természetben állapotban olyan puha, mint a kőröm, azért szokták az ékszereket ezüst- vagy

leginkább ágas-bogas, sodronyos, hajszálas, vagy lemez állapotban forduló. Különléle sziklafajokban elhintve azonban mint aranymok némely folyók fövenye közt. Színe sárga, többféle aranyzatban, miután egészen tiszta állapotban csaknem soha, hanem leginkább ezüsttel, néha rézzel, vassal stb. keverve fordul elő. — Nem hasad; a víznél mintegy 19-szer tömöttebb, és tiszta természetben állapotban olyan puha, mint a kőröm, azért szokták az ékszereket ezüst- vagy

szakasztás nélkül befődte! Minthogy a légviszonyok az aranyra nincsenek hatással, igen czélszerű, arannyal bevonni azon testeket, melyeket megakarunk óvni az enyészettől.

Ez, s egyéb nevezetes tulajdonai az aranyat igen becsebbé tevék, de más részt, mint iparanyagnak is alkalmazása oly nagy, hogy annak elsorolásával lehetne megtölteni. Itt ezen, valamint a fíradalmas bányászataira vonatkozó, nem csekélyérdekű körülményeket is ezuttal mellőzve, e-upán e nemese ásványt illető néhány történeti adattal ohajítottunk a nyájas olvasónak kedveskedni.

Az aranyat már az emberiség első korszakában ismerték s használták, sőt alkalmazása jóval korábbi a vasénál. Első kovácsmesterül ugyan az Ó Testamentomban Tubal Káin említették, de hogy az első *ívös* ki volt légyen? még eddig nem akadunk nyomára. Mindazáltal elébbi állításunkat igen sok körülmény igazolja. A régiek kezdetben *hét* rémet ismertek; ezek közül az arany volt az első, a vas a legutolsó, melyet használni kezdtek. Ugy látszik, hogy az arany iránti rokonszenvet őseitől öröklék az utókor. Így volt ez a vadnépeknel is, mit főleg a vasban dús Amerika tanusit, melynek fölfedezésekor tapasztaltatott, hogy a bennszülötteknek legközönségebb eszközeik, késeik, halászó horgaik stb. aranyból voltak, a vasat pedig talán nem is ismerték. A régi skandináv sírúregyekben talált fegyverek, vágóeszközök, s egyéb hadi-szerek, melyeknek nagyobb része aranyból, s csak némely apróbb készleteik voltak vasból készítve, szintén eléggé bizonyítják, hogy az őskorban a kevésbé ismert vas sokkal becsebb volt a használtabb arannyal.

Az ó-szövetségi sz. írásban több helyütt találunk az arany jellemzésére, hol azonban leginkább a drágakövek közé soroztatik.

Mózesnél olvassuk: hogy a frigy szekrénye vastag aranylemezekkel volt bevonva.

A karthagoiak — írja Herodot — a nigritiai partokról nagy mennyiségű aranyat hordtak el, hol az — e történezt említése szerint — oly bőven találtatott, hogy a leggyorszerűbb háziszerek abból készülték. A mód, melylyel szereztek, ugyanott még ma is divatos. A karthagoiak ugyanis a kézmű- vagy termék-áru lerakták a parton, ekkor jövének a barbárok, s fannyi aranyat tettek az egyes tárgyak mellé, mennyit jóhiszeműk szerint cserébe elegendőnek gondoltak. Ha a kereskedő nem elegendett meg vele, fejét csóvalta, vagy az árut visszavette, s a bennszülöttek mindaddig tetézték az aranyhalmat, míg az idegenek beérték vele.

A lacedemoniak Apollónak szobrot akarván emelni, aranyért Crösushoz mentek, s ettől az anyagot roppant számú rabszolgákért s marháért vették cserébe.

A madiániták (Phoeniciában) oly nagy mennyiségű arany birtokában voltak, hogy midőn őket a zsidók meghódították, nemcsak saját szükségükre találtak elegendő ékszereket, hanem még lovaikra is aranynyakláncokat raktak.

A phoeniciek hajó-horgonyait is arany- és ezüstből készítették. A hinduknál aranyeszközökről is van említés téve, s a mórnök még most is arany gyűrűket hordanak lábujjaikon.

Az arany roppant tömegén kívül egyesek mesés gazdagságáról is vannak adataink.

A „Királyok Könyvé”-ben említették, hogy böles Salamon egyetlen évben 666, Ophirből pedig 420 talentum aranyat gyűjtött össze, mely a mi pénzszámításunk szerint körülbelül 4 millió pengő forintot tesz (bele nem számítva a mostani roppant ártót), mi azon időben iszonyu pénzösszeg vala!

Herodot tudósítása szerint azon adó, melyet Dariusz Histaspis perzsa király tartományaiól évenként bevett, 15,000 euboeai talentumra, tehát mintegy 90 millió frankra rugott; ha a jelen pénzviszonyokat az akkoriakkal párhuzamba hozzuk, könnyen összehasonlíthatjuk a fönnebbivel azon körülményt, hogy a mostani perzsa király kétszer oly nagy összeget huz sokkal kisebb birodalmából.

Diodor szintén emlékszik néhány dúsgazdagról, ezek közt a roppant kincsekkel bíró Ninos, Ninive város alapítójáról, a pénzes Pytheusról, a kised Coelena tartomány királyáról, Semiramisról, Babylon építőjéről, ki e városban, számos rendkívüli épületek közt, Jupiternek egy templomát majdnem hihetetlen fényben állíttatott, melyben Jupiter, Juno és Rhea embernyi nagyságu szobraik vert aranyból voltak.

A hires Crösus gazdagságáról lehet fogalmunk, ha egy ajándokát említjük föl, melyet a delfi i jóstemplomnak küldött, s mely nem kevesebb mint 4000 ezüst s 270 arany talentumot, tehát majd 40 millió pengő forintot tón.

Polybiusnál olvassuk: hogy az ekbatanai palota csarnokai, tornáczai, s folyosóinak gerendázata, oszlopai s boltzata mind vastag arany- s ezüstlemezzel voltak bevonva s a tetőzet ezüstszindelyvel fődve.

Legnagyobb arany-pazarlást és fényt a keletiek üztek. Elefántjaikon fényes arany-szerszám s nyeresz csillogott. — Porus, India királyá öntött aranygyanban halt. Nero palotájának arany díszlete minden képzeletet föllümlt. Klaudius császárának (Kr. u. 1 században) a spanyolok 70 mázsás aranykoronát ajándékoztak.

Aethiopia oly gazdag volt aranyban, hogy rabszolgáikat arany bilincsekben járaták.

Nagy Sándor elfogadási sátora 8 arany oszlopon állt, arannyal hínzett mennyezet alatt, gazdagon aranyozott és igen magas, pompás ezüstrőn volt föllálltva közepén, melyet ezernyi fényes öltözékű szolgák közül különösen 500 macedoniai fegyveres őrzött, ezüst pajzsokkal díszítve.

Anyagi oldalról tekintve a hajdan-korban sem volt rossz — fejedelemnek, királynak lenni. Dávid különböző jövedelméből 1200 millió forintnál többet gyűjtött össze. Salamonnak évi jövedelme az ajándékokon kívül 46 millió forintra rugott fel. Nagy Sándor, midőn katonáinak egy részét elbocsátotta 110 millió forintot osztott ki közöttük ajándokul s utravalóul.

Egyidőben, főként Rómában, divat volt, a haját arannyal pude-rozni, mely sajtyszerű divat szintén nem kevés aranyat emésztett föl. — A konstantinápolyi kincstárról mesés dolgokat beszélnek.

Hazánk — fénykorában — valamint egyéb gazdagságáról, ugy rop-pant kincseiről is híres volt. A dicsőséget külfény környezte, s hogy ebben az arany nagy mennyisége játszott a főszerepet, mondanunk sem kell. Szándokunk az aranyak hazánkra vonatkozó érdekes történetével olvasóinkat e lapok hasábjain bővebben megismertetni, s azért itt ezuttal az ide vonatkozó adatokat mellőzzük.

Bizonyos, hogy az arany előbb használtatott anyagul diszművekre, mint pénzü.

Legkitünőbb aranyművesek voltak a peruiak. Az inkasi csodás kertekben minden természeti tárgy: növények, állatok a természet leghívebb utánzásával arany- és ezüstből voltak készítve.

E művészet jeles fokára emelkedtek továbbá Egyiptom s Görögország. Salamon Pirusból hozott aranyműveseket, kik a templomot és palotát díszítették. Phidias bámulatos tökélyre vitte az aranyművészetet, mit főként az Athénben arany és elefántesetből készített világhírű remek Minerva-szobor tanusított. Az újabb kor leghíresebb aranyművészei voltak: Benvenuto Cellini és Dinglinger.

Azon korban, midőn az arany és ezüst bece-e az őket megillető fokra hágott s a kereskedelemben az áruk e fémekkel kezdtek kicseréltetni, az illetők az aranyat s ezüstöt fizekkel olvasztva egy tömegben hordták magokkal, s ebből az árukhoz mért szükséges darabot éles eszközökkel lemet-szettek. Későbbben e mód kényelmetlennek mutatkozván, a kereskedelmi cikkek értéke szerint arany- és ezüstdarabok kimerítettek, s kerek lapos idomba olvasztat-án az illető áruk: leginkább lovak, ökrök, borjúk, kecskék, birkák s egyéb termények alakjai nyomattak rájuk. Így eredt a pénz s ennek latin neve „pecunia” a „pecus” (barom)-ból.

A hinduk a legrégibb időkől vertek aranypénzt, a rupiát, melynek értéke mintegy 10 frank.

A rómaiak 547-ben Kr., e. készítettek leg-lőször aranypénzeket. A perzsák a pedig Dariusz Histaspes veretett először a róla nevezett „darius”-okat, melyeken egy íjász volt ábrázolva. Azért mondá Agesilaus: „Artaxerxes engemet 30 ezer íjással kerget” célzással azon pénzösszegre, melyet a görögök megvesztegetésére fordított.

A perza királyok arany- és ezüstpénzeikre a nyilas jegyét, a macedonok Herkulesz fejét, a cinaiak pedig saját hieroglifáikat nyomták rá. Nagy Sándor volt legelső, ki a pénzekre saját arczképét kezdé nyomtatni, s őt az-óta valamennyi uralkodó követi.

Szabó Ignác.

Bécs a 15-ik században.

Aeneas Sylvius Piccolomini, később II. Pius névvel római pápa, Bécsben megfordulván, a város akkori rajzát följegyezte, s talán nem lesz érdeketlen, ha mi abból, egyes helyeket fölemlítnék.

„A köfállal kerített belvároson kívül feküdtek, a csinos, terjedelmes külvárosok, mely árkokkal véde. A polgárok háza nagyok, szépek, kívül-belül festettek kivétel nélkül; tömör, szilárd anyagból építve, boltokkal, tágas udvarokkal ellátva. Az ablakok üvegből, az ajtók nagyrészt vasból készülték. Éneklő madarak tartása, nem volt ritkaság; s a szobák gazdagon butoroztatnak. A házak alatt pinczék terülnek el, azt gondolná az ember — mond Aeneas — hogy Bécsben a föld alatt is annyi épület van, mint a föl felett. A főbb utcák kemény kövekkel kirakottak, s nem könnyen fölnek szét.

A városban számos, egyszerű, faragott kőből épült, magas oszlopon nyugvó templomok láthatók, melyeket arannyal, ezüsttel, s különféle drágakövekkel czífrázott oltárok ékesítenek. A sz. István-templom papjai nak főnöke közvetlenül a pápa alatt áll, maga a város azonban a passau-i püspöki megye alá tartozik, bár tekintélyesebb az anyaegyháznál. A főbb rangúak házaiban kápolnák is vannak, s az ilyenek udvari papot tartanak. Az ott levő kolduló barátok nem ismerik a szegénységet, s különösen az augustinus-rend tagjai, valamint az apácák is állítólagosan nagy gazdagsággal bírtak. Az apácáknak Hieronymusról nevezett kolostorában rossz életű, de utóbb megtért nők ingyen fölvetetnek, s egymást felváltva éjjel-nappal német egyházi énekek zengésével kell foglalkozniok; ha közülök valaki eltántorodván, visszalép előbbeni bűnös pályájára, a kolostor fennáll-i szabályainak értelmében vízbe fojtatik; de erre példát ritkán lehet hallani.

Van a városban VIII. Orbán pápa engedelmével felállított nagyobb iskola, s benne a szabad művészet, theologia és egyházi jog taníttatnak, nagyobb részt Magyarországból és Felső-Németországból sereglett növendékeknek. De az illető tanítók nagy hibát követnek el — mond Aeneas — hogy a legtöbb időt kevésbé fontos tantárgyakra vesztegetik, s az őrés elemeléndések által a költséget, szónoklatot egészen kiszorítják engedik. Ritkán lehet köztük olyant találni, ki Aristoteles vagy más jeles és nagy férfiak munkáinak olvasásával foglalatokodnék, megelégednek a-ok pusztá iskolai magyarázatával. A helyett, hogy idejüket a tudományoknak szentelék, éjjel-nappal az utcákat futják s a polgárokkal ingerkednek. A nő-személyek féktelen szabadsága egészen elrontja a tanuló ifjúságot.

Bécs lakossága a gyermekeken kívül 50,000 volt.

A városi tanács 18 férfiből állt, köztök a városbírája és a polgár-mester. A fejedelem ezen hivatalokra oly egyéneket választ, kiknek jellemét, ragaszkodását az uralkodó házhoz jól ismeri, s ezenfelül még hűségi esküt is kell letenniök.

A tanácsnokok mellett még egy főbb hivatalnok van a városnak, s ez a bordézmára felügyelő.

Hihetetlen, mennyi ember vitt már akkor Bécsbe naponként élelmi szert eladás végett. Reggel tojással, rákkal, kenyérral, hallal, madarakkal és házi állatokkal megrakott szekerek, délutánra egészen megfosztatnak tartalmuktól, s ez így megy napról napra.

A szüret nagy szerepet játszott, s tartott 14 napig, két-háromszáz szekér hordta naponként a mustot, melyet Márton-napig mindenkinek szabad volt a városba bevennie. S ezen alkalmat fel is használták, hordták pedig részint fogyasztás, részint a Dunán fölfelé továbbszállítás végett. Magában a városban kimért borknak tizede a fejedelemé illette, s ez évenként körülbelül 12,000 aranyat jövedelmezett. Más adóval a polgárok nem igen voltak terhelve.

Azonban a város — mint Aeneas előadja — sok rendetlenség színhelye vala. Mesteremberek és tanulók, szokás szerint mindennap összekaptak; sőt a kézművesek egymást is jól elverték, s ritka ünnepe mult el erőszakos halál nélkül, mert a verekedésnél senkinek vesződött a czivodó felek külön választásával; még ekkor sem a fejedelem, sem a tanács az ilyenekre nem terjeszték ki figyelmöket.

A bormérést nem tarták illetlen foglalkozásnak; majd minden háznál volt télen meleg dorobozoló hely, hova mindegyik tulajdonos iparkodott nagy borivókat s vendégszobát kéjhölgyeket édesgetni. Mit a köznépe heti munkájával keresett, rendszeren ily helyeken töltözte el vasárnap éjszaka.

Ha nemes urak valamely polgárcsalát látogatására meglátázták magukat, a férj bort tevén fel az asztalra, eltávozott hazulról, s jogát átadta az idegen vendégnek.

Evenként gyakran volt rá eset, hogy a leány apja tudta és beleegyezése nélkül ment férjhez, s az özvegy még a gyászév elteltését sem várta be. Hogy valaki szomszédjának öregapját, öreganyját, szóval őseit ismerte volna, vagy hogy a városban régi családokat lehetett volna találni, ritkaságok közé tartoztak. Ha valamely kereskedő megvénült, fiatal nőt vett el; ki nem sokára özvegygyé levén, volt férjének segédjével kelt össze. S így azok, kik még tegnap semmivel sem bírtak, ma már nőt és gazdagságot nyertek. Ha ezek túltették nejeiket, újra elvettek valamely fiatal leányt s így következett egyik a másik után.

Mikor a férj meghalt, fele vagyona törvény szerint nejét illette, a másik feléből, ha neki úgy tetszett, kizárhatta fiát, s hagyta azt annak, a kinek akarta.

Azt mondják, sok asszony volt, ki férjét, ha utjában állt, méreggel eltette láb alól; legalább ismert dolog, hogy egyes polgárok, kik nejeiket csak szóval is megszeretni megszertelték, azoknak nemes lovag kedvencei által egyszerűen meggyilkoltattak.

Irott törvény nem létezett, pótolta annak hiányát a közszokás, a mi azonban sokszor a körülmények és ünérdek szerint módosult. Az igazság pénzben megvásárolható, a bírák csak a szegényeket, s tekintélyes pártf. góval nem bírákól itélik el s büntetik meg. De a nyilvános esküt szigoruan megtartják, s ha valami hitletétel mellett eligazított, többé meg nem változtatható. Ha egy bécsi valamit bizonyos határozott időre kikölesönöz s e miatt megkárul, vesztésétől oly nagyra teszi, mint neki csak tetszik, s az illetőn elégtételt vesz, de ezt nem tartják uszorának. Az egyházi átoktól csak annyiban félnek, a mennyiben világi javaikra is kihát, különben egészen közbübs valami. A tolvajoknál talált vagyon a bírákól illeti.

Az ünnepeket föl sem veszik, szültre veszik s eszik a húst; napszámosok, fuvarosok egyik napon ugy mint a másikon munkálódnak, a vasárnapot csak arról ismerik, hogy annak éjszakáján egész heti keresetöket megiszszák.

Ily színben tünteti fel Aeneas Bécszet a 15-ik században, s Bécs lakosai bizonyosan hálát adnak, hogy 3—4 századdal nem születtek előbb. Mi pedig azt mondjuk, minden kornak van saját megkülönböztető jelleme, meglehet napjainkról századok mulva mások mondják el: bejebb, hogy most élünk.

Levelek a londoni kiállításról.

II.

London, január elején.

Mig a palota teljesen elkészül s mielőtt magára a kiállításra térnénk: járuljunk még néhány ép oly érdekes, mint az egészen teljes méltánylá-sára nézve szükséges adatokkal előbbi tudósításunkhoz.

Mint tudva van, az 1851-ki kiállítás magánvállalat volt s a 1862 ki-szintén az lesz. Az akkor befolyt tiszta nyereség egy nagy terület megvá-sárlására fordítottat, melyen a mostani palota épül. E térség London nyugati részén fekszik, $\frac{1}{2}$ mérföldnyire a Pál templomtól, a Themze bal partján. — Ezen, $15\frac{1}{10}$ holdnyi terület egy része a kertészeti társulatnak adatott bérbe, mely arkádokat épített rá, tekintettel lévén ezek tervezésénél a leendő kiállításra.

Ez egyszer nem hirdettek tervekre pályázatot, hanem capitán Fowke lón a tervrajzzal s annak kivitelével megbízva. Az 1851-ki pályázat folytán 280 tervrajz küldetett be, de egyik sem lón elfogadva s utólagosan mégis csak Paxton „üvegpalatája” győzött.

A mostani építkezési terület csaknem szabályos, hosszas derékszögűi melynek délnek eső hossza 1200 láb s a Cromwel-utczával, s az északi hosszúság a már említett arkádok egyik vonalával határos, mely arkádok mint megjegyeztük már multkori levelünkben, ez alkalommal ebédlőkke lesznek átvarázsolva; a rövidebb oldalak, melyek egyike kelet másika nyugat felé néz s mindegyike 560 lábnyi hosszúságúak: a „kiállítás”- és Prince-Albert-streetig (utca) nyulnak. Az egész tér s ezen fölül még vagy $4\frac{1}{10}$ hold, tető alá fog kerülni.

Egészben véve az épület formája leginkább hasonlít egy római hármashoz, melynek vízszintes vonásai ki vannak nyújtva, tehát körülbelül III—ily alakkal bír. Az első, délnek fekvő vastag vonás a *képtár*, a középsőnek *hajó* neve van (ship), a harmadik az *északi homlokzatnak* s az összekapcsoló tractus: keleti és nyugati transeptnek nevezetik, végül a kinyuló vékonyabb vonások a $4\frac{1}{10}$ holdnyi csatolmányt ábrázolják.

Hol hajó és transept szegi egymást, ott a két óriási kupola áll.

A hajó és a két homlokzat, a déli és északi homlokzat között t. i. részben karzatok, („szárnyak”) vonulnak el a többi tér pedig két-két összekötő tractus („kereszt-szárnyak”) által: 6 üveggel fődött udvarba osztályoztatik. *)

Miután a vállalkozók állandóvá akarják tenni az épületet, nemcsak üveggel és vassal, mint 1851-ben, hanem téglával is építenek. A déli épület-hosszúság 1150 láb, a keleti és nyugati, az arkádokra kiterjedő: 150 láb. Majd mindegyik dimenzió 25-tel elosztható, mint ez 1851-ben 24-el lehetett. Hajó és transept 85 láb széles.

Az egész befődött terület 988,000 négyzetögláb — tehát nyolcszorz akkora mint a n. muzeum telke — mig az 1851-ki csak 799,000 négyzetögláb s az 1855 ki Párisban 953,000 négyzetögláb kiterjedésű volt. Ha egybevét-jük a fődött és födetlen tért, egy a leendő londoni palota csak 1,023,000 n. l. lesz, holott az 1855-ki párisi palota 1,500,000 négyzetöglábat foglalt el hossz-szában és szélességben; az utóbbi város kiállítási palotája azonban, mint tudva van, szétszórt épületekkel állt.

A jövő évbe kiállítás vállalkozói nem maguk építtetik e palotát, hanem építőinek, *Kelk* és *Luca* uraknak 200,000 fontot (sterling) fizetnek a használatért. Ha a bevételek túlhaladják a 400,000 fontot, az építők még új. 100,000 fontot kapnak, ezután kötelesek lévén az egész épületet 130,000 fontért engedni át használatul a bérlőknek, illetőleg vállalkozóknak, ha ezek kívánják.

Az egész épület, mint multkor irtuk, 1862-ki febr. 12-én fog a bizott-mányrak átadatni.

A déli, 1150 láb hosszú homlokzat, 55 l. hosszú téglafalakkal bír, végeim két előrenyúló, 16 lábbal magasabb oldal részek, ugyszintén nagyobb és magasabb középrészszel, mely a műcsarnok bejáratát képezendi.

Egymástól oszlopok által elkülönzött félkörű töltelékek, 25 lábnyi középponti távolságban nyulnak el az egész hosszúságon.

A homlokzat két emeletből áll. Az első ablakokon át nyeri világossá-gát, mely ablakok a töltelék alsó részébe vannak vágva, a felső (képcsarnok) fölülről világítatják és szellőztetik.

A főbejárat három, husz l. széles s ugyanennyi l. magas ivvel bír, mely ivék 14 l. széles oszlopokon nyugosznak. Először a 150 l. hosszú és 110 l. széles csarnokba lépünk, melyből jobbra és balra a karzatokra visznek lépcsők, s bejáratukban a kiállított tárgyak óriási osztályiba vezető ajtó nyílik. A képteremek 50 l. szélesek. A földel középső részéből jö be a világosság mely halvány, tejszín üveglemezeken szűrődik át, mi által a festmé-nyek káprázatot csillámlásának eleje vetetik. A termek tehát palfondal birnak, melynek középrése lapos s oldalt ivekben megy át a falakba.

Az első képterem 325 l. hosszú, 50 l. széles és 43 l. magas. Ebből két oldalt 52 l. hosszú, 45 l. széles és 66 l. magas termek következnek, s folytatólag két harmadik, 75 l. hosszúság, 50 l. szélességgel és 43 l. magassággal s a végre a sarok-tornyok terméi.

A homlokfal oszlopai 12 l. szélesek és 3 l. 2 hüvelyk erősek, míg a töltelék csak 9 hüvelyknyi vastagsággal bírnak. A hátsó fal egész magassá-gában egyaránt vastag, aiso részeiben ives, nagyobb része boltozatos s csak ott tömör, hol a tetőzet sulya nehezedik rá. A képcsarnokok padlójának, egyes négyzetöglábat 140 fontnyi sulylyal próbálták meg.

A keleti és nyugati homlokzaton először is a kétszázhatvan láb magas kupok tűnnek szemünkbe, melyek legcsucsán 55 láb magas toldalékat lá-tunk, a szélirányok meghatározására és egyéb tudományos czélokra szüksé-ges műszerek számára.

Minden kup alatt egy, a 162 l. széles ipar-terembe nyíló ajtó van.

A középső iv 80 láb magas és 68 l. széles. A felső részben alkalmazott kerek ablak az ellenkező oldal bejáratától — tehát mintegy 1000 lábnyira — látható.

Jobb és balra a közép-vagy kuprésztől a transeptek nyulnak el, mely-lyek mindegyike 235 l. hosszú, és a mellék-műtermeket foglalják magukba. Az egész fal, mely a festmények fölfüggesztésére szolgál, 4600 l. hosszú és 17—30 l. magas. Ki kétszer föl s alá jár, egy öreg mérföldtel gyalogolt.

Az északi homlokzatot a kertészeti társulat arkádjai képezik, melyek egy emelettel szaporíttatnak és egyedül csak ebédlőkül fognak szolgálni.

Az egyik transeptet a másiktól a hajó választja el.

Alatta a kupok egyikének belépve, hat lábbal magasabb álláspontot veszünk be a tér többi álláspontjánál s az egész hajót áttekinthetjük, mely körül karzatok vonulnak. Nyolczvan láb szélességű lépcsőkon a hajóba ju-

*) Lásd a palota rajzát a V. U. 1861: 21 számban.

tunk, mely 800 l. hosszú, 85 l. széles és 100 láb magas. A hajó gömbölyű vas oszlop 50 l. magasak. A 85 lábnyi szélesség által elválasztott oszlopokat három alapra fektetett fémek tartják, mely alapnak középrésze 4, a többi két réteg pedig csak 3 hüvelyknyi vastag. Ez ívek a nyeregettet hordozzák, mely deszkával van fődve és nemezzel kitatarozva, illetőleg lesz fődve és lesz kitatarozva, és a két oldalt fölláttató 25 l. magas ablakra szánt lézagt mutatja.

A sajátképi transeptek a hajóval egy terimével bírnak. A 30 faiv vagy borda mindegyike két részből áll, melyek gőzerő által lett fölszigatásuk után illesztettek egymásba. Azon állvány, mely a gőzgépet tartja, 4740 köbláb fából áll és 1566 mázsa nehéz. Maga az állvány azonban szellemes berendezés segítségével, 4 ember által kormányozható és könnyen ide s tova tolható.

Az 1851-ki transept 4 lábbal magasabb mint az 1862-ki hajó, de 13 lábbal keskenyebb is, a mostani hajó hosszúságának alig harmadával.

A hajótól két oldalt s a transept belső oldalán a két, 25 láb magas emeletre osztott 50 l. széles szárnyak vonulnak el. — Az oszlopok úgy vannak elrendezve hogy valamennyi szárny területét 25 l. hosszú mellék-folyosókkal bíró egyarányos csokrára osztják el. Más szárnyak ismét — 25 l. szélességgel — a transept külső oldalának, a hátfal és a déli homlokzat hosszában nyulnak végig. A szárnyak lapos, vízszintes, öntött vasoszlópként tartott tetővel vannak ellátva, mely hasonlóképp deszkával, és nemezzel eszközöltetik. E katydidák a hydraulicus (vízi) sajtó segítségével 684 mázsnyi súlyozással próbáltattak meg.

Ha az épület telkéből a homlokzatok, transeptek, hajó és szárnyak terét levonjuk, két hosszú udvar marad fenn: a déli (750 l. hosszú és 200 l. körül széles) s az északi, hasonló hosszúsággal és mintegy 87 l. szélességgel. Ez udvarok mindegyikét két, 50—50 l. széles szárny, három részre osztja el. A középső 150, a másik kettő egyenkint 250 l. hosszú. A hat udvar üvegfüdéllel bír, úgy hogy a szárnyak részint fölülről, részint a hajótól és transeptektől nyerik világosságukat. A felső emeletet vagy karzatokat a kiállítási tért 203,000 négyzetlábval nevelik. A felső karzatokra 16 lépés vezet.

Az udvarok üvegfüdéllel 50 l. széles nyeregtetők, melyeket, egymástól 50 l. távolságra álló vasoszlópok hordanak.

A két kup a legmagasabb, miket valaha építettek. Oszlopaik és vasbordák 95 l. magasak. Az oszlopok három darabból állnak és egy ember által összecsaparhatók. Külső átmérőjük 160 l., míg a sz. Péter templom kupolája 157 1/2, és a londoni sz. Pál templomáé 112 l. átmérőjű. Ellenben a kiállítási épület kupjai csak 260' magasak, míg a sz. Péter templom magassága 434 s a sz. Pál templomáé 340'.

Végül még valamit a csatolmányokról, melyek a transeptek folytatását képezik.

A nyugati csatolmány 975 l. hosszú, 200 l. szélességgel az első 720 l. és 150' szélességgel a hosszúság maradjékán számára. 50 l. széles fatetőnyereggel vannak betöltve, mely nyereg faiveken nyugszik. A tetők alsó fele hasonlóképp deszkával és nemezzel van fődve, a felső rész üveglablakokból áll. — A nyugati csatolmány 184,000 □ l. teriméjű, a nyugati 96,000 □ lábál földel alatt s 450 l. hosszú és 100 l. széles földetlen részzel. — A csatolmányok a mozgásba hozott gépekre szolgálnak.

Az építés 1861-ben, aprilisben kezdetet meg és 7,000,000 téglát, 72,000 mázsa öntött vasat, nyolczszázhusz 25 l. magas oszlopokat (melyek egymástól fölláttatva csaknem 1 mfd hosszúak), továbbá 1266 öntött vas-karyatidákat (csaknem 1 1/4 mfd hosszúsággal) és 21600 mázsa vert vasat igényelt. A padlózat 1,300,000 □ l. tért (majd 22 holdat borít be. A fődésre 486,386 □' nemez és 553,000 □' üveg, mely 4446 mázsa nehéz, szükségeltetett. A nemezzel n. muzeumunk telkét 4-szer s az üveggel ötször lehetne betakarítani. — Kilencz hüvelyk átmérőjű cső 100—200 l. nyomás alatt, vizet vezérel az épületbe és 80 mellék csövön át kereng annak minden részében. — Ily kiterjedésű épületet alig adtak még bérbe 200,000 fontért (egyszer mindenkorra). — London legszebb házaiban egy köbláb körülbelül 64 uj krba, és a Temzparti parlament-épületnél 1 1/2 osztr. ftba (3 shilling), s a közönséges lakházaknál mintegy 48 krba kerül, míg a kiállítás épületénél egy köblábra alig esik 8 kr.

A vállalkozók 440,250 fontot (négy millió négyszázkétezer ötszáz ftot pengőben) irtak alá. A vendéglősök bérüket a látogatók szerint fizetik, és pedig az angol restaurant fejenkint 2 1/2 krt s a francia az első négy millió vendégért fejenkint 2 krt s a többiért csak 1 krajczárt.

Ez adatok nagy részét Arenstein urnak köszöni

Dr. Tökés.

A magyar képzőművészeti társulat.

E társulat célja a magyar művészetet, annak kifejlődését és felvirágzását lehetőleg előmozdítani, a szegény sorsú tehetséges művészeket segíteni, és a sors csapása által inségbe jutottakat gyámolítani. Ezen néhány szóban foglaltatik azon eszme, melytől vezéreltetve megalakul az első magyar képzőművészeti társulat.

Azt hisszük, felesleges hosszasan fejtegetni a társulat hasznos söt szükségét voltát. Mindenki meg van győződve arról, mily életkérdés volt a m. t. Akadémia megalapítása a honi irodalom és tudomány felvirágoztatására: ép oly lényeges szükség a magyar művészetre nézve egy ily pártoló intézet.

Még festészeti akadémiával sem bír a magyar; s általában szegények vagyunk a művészetet pártoló intézetekben.

Ki kételkedék szükségességén az oly társulatnak, mely hazánkban pályadíjak kitűzése, széptani tárgyak felolvasatása, művészeti tárgyak kiállításai, művészek külföldre kiképzése által oda hason: hogy míg egyrészt, a művészeknek és igazán szépek fogalma mindinkább meghonosuljon, másrészt annak folytonos gyakorlása által az alkalmas egyének mindinkább szaporodván, művészetünk oly fokra emelkedhessék, hogy ebben is megérdemelhessük a mivel népek elismerését!

1861 martius 28-án tartott közgyűlésen az alapszabályok meghatározottak, a pártfogó, elnök és igazgatóság megválasztott. Az igazgatóság első ülésében elrendelte a program s részvény-alírási-ívek szétküldését. Midőn tehát ezeket az alapszabályokkal együtt közrebocsátjuk, a t. cz. közönség hazafias érzelméhez folyamodunk, pártolásért esdünk, kijelentjük, miszerint az anyagi erő gyarapodásával karöltve jár a társulat azon intézkedése is, hogy némi előnyt nyújthasson azoknak, kik a haza dicsőségét e téren is előmozdítani igyekezvén, áldozatkészen járultak a vállalathoz.

Ezt pedig legegyszerűbben úgy véli elérhetni a m. képző művészeti társulat, ha egyes műlapot vagy pedig képes albumot ad ki; ez által két-felét hat: pártolja a művészetet s fejleszti azt; de egyszersmind kecsgetető eszköz arra, hogy mentől többen járuljanak e szép cél sikerésítéséhez.

A magyar képzőművészeti társulat alapszabályai.

A társulat célja a magyar képzőművészet virágzását kifejezni és a szűkölködő művészeket gyámolítani. Ennek elérésére:

- 1) Pályadíjak tűzetenek ki, törekvés és ösztönzés előidézése végett. Mely pályázat: festmények, építészeti tervek, szobrászat-minták, kész művekkel vagy vázlatokkal történik.
- 2) A művészet, s egyéb széptani tárgyak felett felolvasások tartatnak és a jelesebb munkák kinyomattatnak.
- 3) A társulat tagjainak művei kiállítatnak.
- 4) Kiképzés végett külföldre utazó szegény sorsú tehetséges művészek feltételesen, vagy feltétel nélkül segélyeztetnek.
- 5) Betegség, vagy a sors csapása által inségbe jutott művészek gyámolittatnak.

II. A társulat tagjai.

A társulat áll: alapító és rendes tagokból.

- 1) Alapító tagok, kik az évi részvénydíj tökéjét, azaz kétszáz forintot egyszerre, vagy egy év alatt részenként befizetik a társulat pénztárába, vagy a tőke biztosítása mellett annak csak százötöt öt kamatát évenként fizetni kötelezik magokat.
- 2) Alapító joga és kötelezettsége, az örökösre száll.
- 3) Rendes tagok, kik három egymásután következő évre kötelezik magukat, évenként 10 fírtot egyszerre, vagy fél évenként fizetni.
- 4) Minden alapító és rendes tag, szavazati és választási joggal bír, mely jog csak személyesen gyakorolható: csupán a testületek, akár mint alapítók, akár mint rendes tagok gyakorolhatják képviselőik által a mondott jogokat.

III. A társulat pénzlappja.

A társulat tőkéje áll:

- a) Az alapító tagok által befizetett vagy biztosított alapítványokból.
- b) Magán adakozások utján begyűlt, kisebb nagyobb összegekből, melyek a társulat által kiadandó gyűjtőlevelekben, vagy végrendeletek s egyéb hazafias adományokból folynak be.

II. A társulat évi jövedelme áll:

- a) Az alapítványok, és az adakozások utján begyűlt s tőkésített összegek kamataiból.
- b) A rendes tagok évi részvénydíjaiból.
- c) A kiadandó művek tiszta jövedelméből.
- d) A társulat tulajdonává vált művek értékesítéséből.

IV. A társulat szervezete.

A társulat élén pártfogó áll, kinek hivatása, a társulat fenállását és annak mind anyagi mind szellemi jólétét és gyarapodását hatályos befolyásával elősegíteni.

Azon kívül a társulat ügyeit intézi:

- I. A közgyűlés, melynek teendői:
 - a) Az elnök választása.
 - b) A társulatot igazgató tizenöt tagból álló igazgatóság egy évre választása, kik között legalább nyolcz művész legyen.
 - c) A titkár és a pénztárnok egy évre választása, fizetésének meghatározása.
 - d) A lefolyt évi működéseknél előterjesztése.
 - e) A pénzek kezelését kimutató jelentés és számadások átvizsgálása.
 - f) A társulat alapszabályainak netalán szükséges változtatása, — mely esetben, kétharmad rész szavazattöbbsége kívánatik.

A közgyűlést, az elnök, vagy annak akadályozása esetében az igazgatóság mártius havának közepe táján hívja össze, szükség esetében azonban az elnök máskorra is hirdethet közgyűlést. A jelenlévő tagok szótöbbsége határoz.

II. Az igazgatóság melynek teendői:

- a) Saját kebeléből elnököt választ egy évre, ki sürgető esetben 25 forintig utalványozhat, a választmányának igazolándólag.
- b) Az előforduló minden műkérdéseknél az igazgatóság saját kebeléből kettőt, a társulat összes tagjaiból pedig három szakértő tagot választ

Vasárnapi Ujság 5-ik számához 1862.

kik a pályázatra beküldött műveket függetlenül megbírálják; joguk azonban egy gyűlésen túl tovább nem terjed. Megjegyzendő: hogy azon tagok, kiknek műve felett az igazgatóság tanácskozik, ilyenkor részt nem vehetnek a gyűlésben.

c) A pénztár állapotához képest pályázatokat tűz ki, az erre beküldött műveket vagy vázlatokat megítéli, és a kiadásra alkalmas műveket megválasztja.

d) A társulat mindazon kitézött céljait foganatosítja, melyek a közgyűlés teendői közé nincsenek sorozva. Ezenkívül czélszerű javaslatokat terjesztethet a közgyűlés elé.

e) A pénzek kezeléséről szóló pénztárnoki kimutatást évnegyedenként megvizsgálja; a társulat vagyonának gyarapításáról gondoskodik; a pénzek felett örökölök és rendelkezik — melyeket a pesti takarékpénztárba tesz le — és a számadások eredményét a közgyűlés elé terjeszti.

A szolgálati személyzetet, az igazgatóság fogadja fel. Az igazgatóság üléseit, annak elnöke hívja össze minden hó első felében. Megtarthatására, a rendes igazgatókból hét tagnak jelenléte szükséges. Az előforduló bármely kérdés eldöntésére, titkos szavazattal állapít

tatik meg, mely esetben, ha a jelenlévő tagok szavazatai egyenlő részre oszlanak, az elnök döntő szavazattal bír.

V. A társulat hivatalnokai.

1. A titkár, ki a gyűlésekben előadó, viszi a köz és az igazgatóság üléseinek jegyzőkönyveit, társulat levelezéseit, s egyéb megbízásokat, úgy a pártfogónak a társulat mibenlétéről, s nevezetesebb ügyeiről időnkint teendő hivatalos jelentéseket. Szavazattal azonban nem bír.

2. A pénztárnok, ki a társulat tőkepenzéit s évi jövedelmeit kezeli, az igazgatóság elnöke által utalványozott fizetéseket teljesíti, a számadásokat elkészíti, azokat, az igazgató választmány elé terjeszti.

VI. A társulat felosztása.

Ha a társulat felosztása jönne szóba, ilyenkor külön közgyűlés hirdető, felosztása a tagok kétharmad részének szótöbbségével lesz csak eldöntendő: ilyenkor a társulat minden javai a létre jövendő magyar festészeti akademiát fogják illetni. Ha azonban ilyen akkorig nem létesítették, a magyar nemzeti muzeumban felállított hazai képesarnok tőkéhez lesznek csatolandók.

T Á R H Á Z.

Hogyan élünk?

E hét története Kakas Mártonról.

Más időtöltés hiányában egymás között hadakozunk. A kedélyek nyugtalanságát nagyon jellemzi a párbajozási kedv. Én nem vagyok az, a ki a párbajt bolondságnak tartja; sőt megvallom, hogy az olyan ember társaságában, ki a párbajról lemond, épen úgy félek megmaradni, mint az olyanéban, ki hires verekedő.

A párbaj eszméje szerintem praeventiv censura, mely azokat, kik magukat szabályainak alávetik, megtanítja, szavaikat és tetteiket mérsékelni. De azután nem is arra való, hogy minden apró hiusági kérdésért előrántsuk. És különösen nem arra való, hogy anyagi kérdéseket üssünk el vele. Például rossz adósonom nem vehetem meg a tartozását azzal, hogy párbajjal fenyegetem; valamint alkalmatlan hitelezőmet sem rázhatom le azzal a nyakamról, hogy magamat megbántva érzem s karddal kínáljam azzal a helyett; azt sem hiszem, hogy egyik színész a másikkal azért verekedhessék, mert amaz utjában van s az ő szerepét játszza, vagy hogy egy hirlapíró a másikat provokálja, a miért ez amannak az előfizetőit elcsodíti. Mindezek üzleti dolgok; a miknél nincs helye becsületbeli bíráskodásnak.

Különösen szomorítólag hat ránk az a vizsgálkodás, a mi külföldön levő hazánkiai közt az egyetértés lánczait tágítja. Ismerjük helyzetüket; tudjuk, hogy a tételesség, a nyugtalanság mindenkit ingerültté tesz, különösen azt, a ki kardot visel; de a fegyelmek leglovagiasabb neme az, ha az ember a vele egy hajóban evezők hibáit eltűrni, sőt palástolni tudja.

Ugy-e bár, ha egy országgyűlés pártjai tömegesülnek, senki sem pártol át a másikhoz azért, mert saját felei közt olyanok is vannak, kik a magánéletben nem férdhetlenek? — Ugye bár egy csatában senki sem fut át az ellentáborba azért, mert tisztársai közt nécsabitók is vannak?

A közélet követeléseiről sok helyzetben el kell feledni azt, a mivel a magánéletben egymás ellen vétettünk.

Irájk fel honfitársaink kardjalk lapjára azt a régi francia jelmóndatot: „Ne me tirez pas sans raison, et ne remettez sans honneur.“ „Ne húzz ki ok nélkül; ne dugj vissza becsület nélkül.“ Egyetértés minden szívben! K—s M—n.

A „Zenészeti Lapok“ iránya és célja.

A „Zenészeti Lapok“ közelebbi száma Mosonyi Mihály tollából egy figyelemreemlítő felhívást hoz, melyben a nevezett lapokra vonatkozólag többi között ezeket mondja:

Hogy zenénknél — még jóformán elrejtett — nagybecsű kincseit napvilágra lehessen hozni: kitartó erővel munkásokra van szükség, kik nem rettennek vissza semmi nehézségtől sem s kik nem napszámban, napi díjért, de magasabb czélok eléréséért akarnak dolgozni. De mindaddig, míg a zeneművészet terén nem a nemzet kebeléből fognak kikerülni a tándrok, ének-s gyakorló művészek; nem várhatjuk ama szélesebb mérvű lendület bekövetkeztét, mely zenénk tökéletes kifejlődéséhez mulhatlanul megkívánatik. Hogy munkás kezekben e téren sem lesz nagy fogyatkozás: ezt már eddig is jósolhatjuk ama számos, lelkesedéstől áthatott vidéki levelek után, melyek a „zenészeti lapok“ szerkesztőségéhez időnként beérkeznek, s melyekből látható, hogy a jó akarat, magasabb ösztön, s zenénk iránti lelkesültségnek bőséges forrásával rendelkezhetni.

Eddigél nem lehetett még jogosan kívánni a nemzetnek, hogy tudományos akademiájában a magyar zeneművészetnek is meglegyen az öt megillető képviseletet osztálya. De előkészíteni ezt: szintén egyik komoly feladat a évtizedünknél. A „Zenészeti Lapok“ e célhoz vezető göröngyös utnak egyengetésére vállalkoztak, s törekvésük arra van irányozva, hogy egykoron

a magyar zenészet is mint különvált önálló műg hirdethesse a nemzet szellemi nagyságát, dicsőségét. — Mert dönthetetlenül áll az, hogy a mely nemzet önállóság s nemzeties alakban képes a szépművészeteket s tudományokat gyakorolni, kifejlészteti: azt el nem mellőzheti többé a művelt világ, s nagy fontosságú szerepe ki nem maradhat a népek világeseményi működéseiből. Elete van az hivatva, s élni is fog minden torzsalkodás ellenére is.

Tizenhat hónapja immár, hogy zenészeti lapjaink működnek, s azon nem nagy mérvű részvét mellett is, mely irányukban a hazában mutatkozik, biztosan lehet sejtetni s észlelni, hogy az általuk elhíntet magok nem épen kopár, terméketlen közziklára hullottak. Lapunk szaklap lévén, jól tudtuk, hogy azt minden ember nem olvasandja, de nem is olvashatja. Ohajtásunk nem is volt más, mint hogy csak azok méltassák figyelemre, kiket a zene érdekel s kik életvezélül tűzék maguk elé, azzal foglalkozni s benne mind szélesebb ismereteket szerezni. Hogy jelszavunk, melyet zászlónkra irtunk: a magyar zene művelése s fejlesztése: ezt szükségtelenek tartjuk még csak emlékeztetbe is hozni, miután erről mindenkit eléggé meggyőzhet lapjaink bármelyik száma is. De hogy e célból megkezdett irodalmi munkásságunk támogatására nem elégséges a főváros pártolása: ezt szabadon kiemelni, miután itt épen az ellenkezőjét kell tapasztalunk annak, mit reményeltünk, s különösen oly s azon oldalról, honnan a hideg kézszerítősoktat talán legkevesebbé sem várhattuk volna. — Hogy a nevezett Zenészeti Lapok mielőbb s mentől nagyobb mérvben megfeleljenek kitézött céljuknak, vagy is: hogy általuk a hazában szétszórt tehetségek egy pontban egyesülhessenek; a lankadó erők új életre ébredhessenek; hogy megismerhessük szellemi harcossainkat, segíthessük a gyengébb igyekezőket, s mindennemű munkásságnak s zenénk érdekében tett felfedezéseknek kellő tér nyithassunk lapjaink hasábjain: ennek elérésére szükséges a fővároson kívül még az egész hazában elterjedő részvét s pártolás is.

Számos olvasóegylet s kaszinó létezik a testvérhazában; s talán egy sincsen ezek között, melynek valamely tagja érdeklél a nevelésnek zenénk-s így az annak érdekeit képviselő lapok iránt is. Többen lehetnek pedig olyanok, kik saját erejükkel nem tarthatják a kérdéses lapokat. Ha csak a nevezett egyletek nagy része is pártfogására méltatná lapjainkat: már azáltal is oly kiterjedést nyerne azoknak hatásköre, s oly támogató erejét szolgáltatna, hogy erővel műtétekhez kezdetne a magyar zene bajai s mételeyeinek orvoslására, melyeknek legnagyobb s veszedelmesebb fészke leginkább a fővárosban létezik.

Egy agg néptanító halála s végrendelete.

Somogyból, Vessérből, veszszük e tudósítást:

A mult év december 12-én megszűnt élni a dunántúli ág. hitv. ev. egyházkerületben a néptanítók nestora, élte 77-dik évében, azon agg Németh Pál, kinek arczképét és életleírását a Vasárnapi Ujság 1859-dik évfolyamának 51-dik száma közölte. Dec. 14-én kísértük örök nyugalomra, nagyszámu tisztelői s könyező tanítványi jelenlétében. Gyászbeszédet felelte a tb. berényi és vesséi lelkészek tartottak. Kevesen voltak a szokatlan számu gyülekezetben, kiknek szeméből könyök ne hullottak volna. Méltó is volt reá a becsülettel, érdemekben megőszült néptanító, emberbarát és tántorithatatlan jellemű férfi, ki 57 éven keresztül volt a vesséi gyülekezetnek közkedvességű tanítója és az iskolának, mint az Isten veteményes kertjének, fíradhatlan szorgalmu kertésze.

Annyi eredetiség, annyi következetesség, annyi jellem és becsületesség, mint a mennyi a boldogultban volt, ritka emberben találhatik. Ő, ki hű volt Istenéhez, hivatalához, barátihoz, jóakaróihoz, tanítványihoz, vallásához, hazájához és nemzetéhez, hű volt önmagához is. Egész életén keresztül örvendhetett ama drága kincsnek az egészség.

nek. Orvosra és gyógyszerre soha sem volt szüksége. Azt hitte, hogy a puhaságnak és kényességnek következménye: betegség. Még utolsó éveiben is fűtetlen szobában lakott télen át, s a legnagyobb hidegben fedetlen fűvel s vékony ruházatban sokszor láttuk, anélkül, hogy legcsekélyebb ártalmára lett volna képes.

De ki tudna feljegyezni mindent ama hosszú, munkateljes életből, ki midőn meghalt, Vessén, csak három férfit nem nevezhetett tanítványának! Sok szép elmondunk a derék őz férfiról életírása alkalmával, de még sokkal többet mondhattunk volna. El lehet felőle mondani: a minő volt élete, olyan volt halála is t. i. épületes, tanulságos és megható. Csak három nap tartotta őt fájdalom, betegsége az ágyba szegezve. Mielőtt eljött az utolsó pillanat, énekelte és imádkozott. Énekelvén a dunánt. sup. által kiadott Énekeskönyv 40-dik és 41-dik énekét. Miután az éneklést és imádkozást befejezte, megáldotta az egész gyülekezetet, egy jó tanítót kívánván neki, lelkét Atyjának kezébe ajánlotta s lelke erre elhagyá a testet, melyben oly soká munkálkodott.

A gyászir hallatára, a helységből seregesezen tódultak a kedves halott megnevezésére. egyik tanítványa ezt a jót, a másik azt mondá róla. A gyülekezet pedig a templomban 14 napig az oltárt és szószéket gyászruhával bevonva tartotta.

De ha megismerkedtünk e felejthetetlen néptanító tanulságos életével, lássuk végre medélt is, hogy még inkább lehessen alkalmunk megítélésére s szívünkben megőrizni annak emlékét, ki méltó a megemlékezésére. Mielőtt azonban végrendeletének egy részét elmondanám, szükségem van figyelmeztetni a közönséget arra, hogy mily csekély évi jövedelme volt boldogult Németh Pálnak, mint vései tanítónak, mellékes jövedelmei pedig nem voltak. És mégis e vései gyülekezet temploma felépítésére hagyott 800 főt osztr. ért. A soproni evang. iskola tanító-képezdére 50 ft o. é. A soproni tápintezetre 50 ft. A somogyi evang. egyházmegye könyvtárának 20 ft. A vései iskolában évenkénti megújulására a legszorgalmasabb tanítványának 50 ft évi kamatját. Vagyónának többi részét legközelebbi rokonainak hagyás azoknak, kik előtte kedvesek valának.

Ki hozott ennél e században egyházának, gyülekezetének nagyobb áldozatokat évenkénti jövedelméhez képest? Legyen áldott tehát az ő emléke közöttünk! Áldás lengjen porain! Nyugodjék, a hosszú küzdés után békével! — Sz. S.

Irodalom és művészet.

+ (A „Magyar Sajtó“) e hó elejétől kezdve jeles munkatársakat nyrend, kik e lap közérdekességét kétségkívül nagyban emelik. Jókai Mór mint főmunkatárs lépnd ismét a „Sajtó“ szerkesztéséj személyzetébe, s kivül még munkatársakul ajánlottak: Almásy Pál, id. gr. Bethlen János, Benyiczky Lajos, Ivánka Imre, gr. Károlyi Sándor, Komáromy György, b. Podmaniczky Frigyes, és Tisza Kálmán. Oly férfiak, kiknek szabadelvű nézeteik, hazaszeretők a mult országgyűlés folyamából is eléggé ismeretesek. Szándékba vett működésük jelszava: „Szabadelvű Magyarország!“

+ (A magyar Akadémia kiadásában) a következő új munkák jelentek meg: „Mathematikai s természettudományi közlemények, vonatkozólag a hazai viszonyokra. Szerkeszti Szabó József, I. kötet. Tartalma: A pesti levéltáru héjanczok, Chyzer Kornél; a budapesti kandicsfélék, Tóth Sándortól; Geológiai tanulmányok Buda és Tata között, Hantken Miksától. A könyv 278 nagy nyolczdréd lapra terjed, s számos rajz van hozzá mellékelve. — Megjelent továbbá: „Chrestomatia finica. Finn olvasmányok a finn nyelvet tanulók számára.“ Szerkesztette Hunfalvy Pál. 580 nagy nyolczdréd lap; ára 3 ft. — Végül negyedréd alakban jelent meg: „Utazás meteorológiai észleletekre. A m. tud. Akadémia math. s természetud. bizottságának megbízásából kidolgozta Sztoczek József polytechnicum tanár s akad. r. t. 70 lap.

+ (Az „Országgyűlési arcképesarnok“) jól sikerült 2-dik lapja is megjelent, s hozzá Lónyay Menyhért, b. Eötvös József, Ghyezy Kálmán, Szalay László, Trefort Agoston, Kende Kanut, Missics János, gr. Almásy György, gr. Bethlen József, Ivánka Imre, Ballagi Mór, Dániel Pál, Királyi Pál, Faur János, Murgu Euthin, Mihályi Gábor, Inkey Ádám, Böszörményi László, Urházy György, Beöthy Zsigmond, Virágh Dénes, Miklel Ferencz, Rónay János, Szilágyi Virgil arcképeit, az ügyes Marasztóni rajza után.

+ (Népies füzetek.) Heckenast Gusztáv a ponyvairodalom terén kedvezőleg ismert Tatár Péterrel több népies füzetet fog kiadni, melyeknek elsője „Debreceeni vásárfia“ czim alatt, két íven jelenend meg.

+ (Uj zeneművek.) Treichlingernél legújabbban a következők zeneművek jelentek meg: „Iren“ Zongorára szerz. Vidor Emil. — „Ponka-csárdás.“ Zongorára átírta Konkoly Thege Miklós. — „Úrge-csárdás.“ Zongorára alkalmazta s Ghyezy Pálnak ajánlja Konkoly Thege Miklós. — Katicza-csárdás. Zongorára átírta Konkoly Thege Miklós. Mindegyiknek ára 60 kr.

+ Az Engel és Mandello által „Ifjusági könyvtár“ VI-ik kötete öt csinos könyvomatú képpel megjelent. E kötet, mely „Népisme“ czimet visel, a világ mind az öt részéből érdekes népismeretéseket hoz, a legjobb források után Almásy Tihamér által kidolgozva. Ily fajta olvasmányokat ajánlunk leginkább az ifjuságnak. A jelen kötet ára 1 ft 80 kr. — Ugyancsak Engel és Mandellonál jelent meg: „Időszaki vezérfonal az egyetemes történelemhez iskolai és magán használatra. Irta Vámosy Mihály, a pesti régi gymnasiumban a történelem és magyar nyelv tanára. E hasznos könyv minden nevezeteseb világtörténelmi esemény évszámát magában foglalja a legrégibb időktől napjainkig. 220 lapra terjed, s ára 1 ft 50 kr.

+ (Uj szaklap.) Székesfehérvárott az ottani tanárok uj tanodai lapot szándékoznak megindítani.

+ (Gyorsírói szaklap.) Bécsben közelebb „Der Reporter“ című gyorsírói szaklap fog megindulni.

+ (Iparlap.) Pécsset april hóban egy magyar iparlap fog megindulni, havonkénti füzetekben.

— Ertesítés. Tisztelettel értesitem azon t. cz. honfiak- és honleányokat, kik „Utolsó Árpád“ című drámámra előfizetni szivesek voltak, miszerint nevezett művem már sajtó alatt van, azonban egyelőre nem látott akadály miatt, az előfizetési iven kitett határidőre nem, hanem három héttel később, azaz febr. 22-én fog megjelenni.

E kis késelemért, midőn t. cz. előfizetőim szives elnézését kérem, egyuttal kijelentem, miszerint nevezett művemre 1 forintjával még elfogadom az előfizetéseket, febr. 15-éig. A bolti ár később magasabb leend. — Tisztelettel vagyok Sárospatakon jan. 23. Várady Gusztáv.

— (Szinházi felhívás.) Miután a szabadkai és soproni színházakon kívül a szegedi színház is kivémem, társulatom a színházak közönségei igényeinek megfelelően óhajtom szervezni; azért felhívom a vidéki t. cz. színházakat, színészeket, kardalnokokat, kardalnoknőket, s különösen egy jó karmestert, kik az év külön szakaiiban a három színház il működni óhajtanak, bérmentett levelüket f. é. martius 1-ig Szabadkára, azontúl Szegedre küldeni sziveskedjenek. — Szabadkán, januárban

Szigethy Imre m. k.

a szabadkai, szegedi, sopronyi színházak igazgatója.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

+ (A marhavész) legújabb jelentések szerint megszünt Arad városban, Nógrádmegye egész területén, jászkunkerületi Jákókalma és Fény-szaru, végre biharmegyei Madarász, Kisháza és Hosszuasszó helységekben, hol is, az utóbbi hely kivételével, a zárlat mindenütt meg van szüntetve. Ellenben e járvány újabb kitörése történt veszprémmegyei Nemes-Szalók helységben.

+ (A londoni kiállításon Somogy erdei is) képviselve lesznek. Ugyanis az Eszterházy herceg-féle uradalomak bérleje Somogy erdeinek megismertetése végett nemcsak technikai feldolgozásra alkalmas mintafákat, hanem tengeri árboznak való fát is küldö a maga egész nagyságában, mely valószínűleg kiállja a versenyt Európa bármely árboznak való fájával.

+ („Virág- és gyümölcskiállításai csarnok-eylet.“) Ez teljes czime azon egyletnek, mely a muzeumi sétány javára, a Múzeum csarnokában állandó gyümölcsös virágkiállítást tervez, s melynek Alapszabályai legközelebb fölsőbb helyre fognak terjesztetni.

+ (Boros gasdákát érdeklő.) Pécs vidékén a napokban trieszti borkereskedők jártak, a jobb borok közt nagyobb vásárlásokat teendő; mivel azonban a hordókat többnyire mindenütt czimentözatlan állapotban lették, a vásárlást abban hagyták, nem akarván zsákban maoskát venni.

Közüntézetek, egyletek.

+ (A pest-budai alagut-társulat) jan 27-én tartá gr. Károlyi György elnöklote alatt évenkénti közgyűlést, melynek kezdetén felolvastattott az évi jelentés, melyből átveszszük a következőket: A legutóbbi közgyűlésben választott bizottmány első ülésében alelnöknek Wodianer Albert urat, igazgatótagoknak Kochmeister Fr., Clark A., Herrich E., Riedle M. és Waldheim János lovag urakat választá meg Clark A. az ügykezelő igazgató. Az igazgatóság egyszersmind rajta volt, hogy a legutóbbi közgyűlésben hozott határozatokat megvalósítsa. A pénzügyi jelentéséből kitűnik, hogy az egylet évről-évre gyarapszik, s különösen a buda-kanizsai vasutvonal megnyitása a forgalmat nagyban előmozdította. Az 1861-iki jan. 27-től, dec. 31-éig számítandó időköz bevételeit és kiadásait összehasonlítva, 27,018 frt. 82 1/2 krnyi fölösleg maradt. Az igazgatóság azt indítványozza, hogy e fölöslegről 22050 frt. a 4200 részvény 5% százalékaiknak megfizetésére, a fennmaradt 4968 frt. 82 1/2 kr. összeg harmadrésze 1656 frt. 27 1/2 kr. az alapszabályok 9. §-sa szerint tartaléktöke alapítására fordítsassék, a többi pedig 162 frt. 55 kr., mint áttételt leszámítva, osztaléknak maradna, Ez ajánlat szerint a második szelvény 5% százalékkal 6 frtért volna beváltandó. E jelentés, elolvasatása után, tárgyalás alá vétetett, s az igazgatói javaslat értelmében hozattak a határozatok. A krisztinavárosi alagut-portale a vár lejtőjén levő telkek leendő eladásából fog kiépitetni. Az alapszabályok értelmében kilépett 8 választmányi tag közül: gróf Andrásy Manó, Clark Ádám, Lónyay Menyhért, Mannó István, Riedle Miksa és Sárvány Antal ismét; Rósa Lajos és Karlovsky Zsigmond pedig újra választattak. Gróf Károlyi György elnök, valamint az igazgatóság tagjainak a közgyűlés a társulat nevében köszönetet szavazott. Ez ülés szép emberbaráti tettel fejeztetett be. Az alagut volt titkára hátrahagyott árvaínak tutora ugyanis folyamodványt nyújtott be a társulathoz, hogy mondana le a nagylelkűen a titkár hivataloskodása alatt szenvedett járák megtérítéséről. Ámbár e kár 22,000 frtra rug, a társulat az árvaik javára lemondott róla.

+ (A magyar tud. Akadémia mennyiségtani és természettudományi) osztályának jan. 27-iki ülésében, melyen ezuttal nagyszámu hallgatóság volt jelen, Xántus János foglalá el a kademiai székét. Érdekes felolvasásának tárgya volt: „Adatok a tenger természettani földirátához.“ A tenger physikai geographiája még új tudomány, s annak fogalmáról különféle vélemények léteznek. E tudomány, mely alatt legújabb időkben a tenger gazdá-

zatát értik, nagy előhaladásokat tön; most már tudja a hajós, mily irányban minő szeleket kell várnia, ismeri a légömlések okait, változatát és idejét, a tengeri víz alkatrészeit, s tudja, minő hatással bír a tengeri víz sós eleme a szárazföld éghajlata és időjárására. Xántus ez új tudomány átalános vázlatát után áttért Ehrenbergre, ki különösen a gyöngyragyók vizsgálatával foglalkozott. Ezen, feszült figyelemmel hallgatott előadás után Györi akart mennyiségtani felolvasást tartani, de minthogy sok elintézni való ügy merült föl, elolvasottnak tekintetett. Felolvasatott a selmeczi földrengésről beküldött jelentés. Több véleményadásra beküldött kézirat visszaküldése határozatott, miután az Akadémia nyelvismerő nem foglalkozhatik. Határozatba ment, hogy az elhunyt Petényi Salamon hátrahagyott iratai ki fognak nyomtatni. A nyelvtani bizottmány a többi bizottmányok mintájára fog szerveztetni.

+ (A magyar gyorsíró-eylet) ma vasárnap d. e. 10 órákor szakgyűlést tartand, melyben Fenyvessy Adolf a gyorsírási rendszer jóságának alapfeltételeiről fog értekezni. Minthogy az egylet ülései nyilvánosak, ezeket a nem tagok is jelen lehetnek. A kik az egylet tanításait mint gyakorló tagok élvezni kívánják, jelenthetik magukat Gászner Lajos elnöknel (czukor-utca, 9. sz.) vagy Fenyvessy Adolfnál (váci-ut, 60. sz.) Ezen urak a gyorsírást az egylet nevében fogják a gyakorló tagok számára előadni.

+ (A képzőművészeti társulat) nyilvános kiállításokat is akarván rendezni, e czéllal fölkéri azon testületeket, egyes hazafiakat és művészeket, szóval mindazokat, kik az építézet, szobrászat és festézet ágához tartozók, s más, valósággal létesült építészeti tervek, festmények stb. birtokában vannak, sziveskedjenek azokat hű másolatban vagy fényképezve a társulat gyűjteménye számára megküldeni.

Mi újság?

+ (Holnap lesz az első „írői estély“) az írői segélyegylet javára az „Europa“ teremében, következő műsorozattal: 1. Kettős, két zongorára; 2. Dalok, énekl. Bignio; 3) Szavaltat, Szerdahelyi általi; 4) Magánének a „Székely leány“-ból, énekl. Hollósy L.-né; 5. Ábránd, gordonkára, előadja Szubovics; 6. Kettős dalok Mendelssohntól, énekl. Huber J. és Voggenhuber V.; 7. Reményi hegedűjátéka; 8. Szavaltat Prielle Cornélia általi. 9. Magyar dalok, énekl. Füredi; 10. Hatos dal „Lucia“-ból, énekl. Hollósy L.-né, Huber Ida, Ellinger, Bignio, Kőszeghy. A jelen időny alatt több ily estély hírszerint nem fog rendeztetni.

+ (Jótekonyság.) Steingassner a „Magyar királyhoz“ czimzett kávéház tulajdonosa jan. 28. és 29-iki egész bevételeit a budai népszínháznak s a pesti jótékony nőegyletnek ajánlta fel.

+ (Gr. Apponyi György országbíró visszalépéséről) ismét sűrűn kezdenek beszélni, sőt a „S. C.“ szerint, jól értesült körökben utódjal gr. Péchy, abauji főispánt emlegetik.

+ (Születési statisztika.) Pesten a mult hóban született összesen 500 gyermek, ezek közt 260 fiu, s 240 leány, törvényes 300, törvénytelen 200.

+ (Indiai shawlok.) Londonban közelebb 2000 bd indiai shawlt árvereztek el, melyekért 2,290,250 frankot vettek be.

+ (Zsinagóga-főszentelés.) A nagy-kanizsai izraelita közszeg jan. 31. volt megüendő ujonnan épült zsinagógájának beszentelési örömmünepét. A szent szertartásokat a szegedi főrabbi, Löw Lipót, magyar szónoklat mellett volt vezetendő.

+ (A horvát-szlavon udv. kancellária), mint a „P. Ll.“ Zágrábról értesül, épen oly nagy kir. pecsétet nyerend, minő a magyar udv. kancelláriáé, csakhogy a hol ez utóbbiban a magyar czimer van, ott abban a háromegy királyság czimere lesz, a magyar czimer pedig azon helyre jut, a mely helyen a magyar kancellária pecsétjén a háromegy királyság czimere van. Az aláírás ugyanaz marad. t. i. ő Felsőke középzime.

+ (Népes bál.) Aradon közelebb ment véghez az első álarczos bál, roppant közönség jelenlétében, levén összesen hat ember, kik közt két álarczos ögyelgett. A kolozsváriak pedig még az aradiakon is kitettek, ott meg két férfi és egy nő képezte az egész bálközönséget. No de se baj! majd tánczolnak Sopronban az egész Magyarország helyett. 23 bál erre épen elégséges.

+ (Beszterce város jellemzésére) megemlítjük, hogy ott három kaszinó van: a polgári, a nempolgári s a tisztai és hivatalnoki kaszinó. Pedig alkalmasint egyben is megférnének, mert a város összes lakossága csak 6000 lélekre megy. A beszterceiek, nem vallják azt az elvet, hogy „tartsunk össze!“

+ (Hallgatott az okos szóra.) A „P. Lapok“-ban olvassuk, hogy nem régebben több baranyamegyei szürös-bundás atyafi unalmában összedült körvadászatra az urodalmi tilosban. Az egyik egy nyulat terített le szerencsésen, midőn a járásbeli főbíró utjában esetlegesen épen feljött tart. A főbíró keményen megmagyarázta az atyafinak a törvényből, hogy kinek tulajdona ama nyul. A szigorú felvilágosítás az atyafit annyira meghatotta, hogy a nyulat azonnal elvitte az illető tisztséghez és az átadásról térítvényt kért, mit még azon ijedtében bevitt a főbíróhoz bemutatás végett.

+ (Az erdélyi kir. kormányzók leköszönt tancsoszai helyébe) a „Korunk“ eddigéig, mint bizonyos a következő kinevezéseket jelenti: Herberth Eduárd, Pap Alajos, Bolloga Jakab és Koronka László. — Ugyanott olvastuk, hogy az erdélyi udv. kancellária körében azt rebesgetik, hogy a legfelsőbb törvényszék Bécsbe fog vitetni.

+ (Nagybányán a farsang) nem sok életet kínál. Jan. 22-re egy nyilvános tánczvigalom volt hirdetve, melyre azonban nő egy sem, s férfi is csak alig egypár jelent meg.

+ (Egy felbőszült korcsmáros.) A Szathmáron megjelenő „Tárogató“-ban olvassuk: Január 9-én egy, a város határában levő korcsmárostól a penzügyőrök mintegy négy mázsa dohányt elkobozván, ennek beszállítására a korcsmáros egyik csőszszomszédját fogadták fel; a fuvaros a dohány behozatala után visszatértében a korcsmáros s fiai által megtámadatva, miután fején egy kettős lövetű löfögyverrel ütést kapott, szánjával megfutamodott. Ezen nap esteli óráiban a korcsmáros s ennek két fia ismét a szegény ember lakára törtek, de be nem mehetvén, az ablakon belöttek, a szegény ember házából kijöve, azt leverték — mi közben a nálok levő löfögyver is ütés közben elsült és szélylyelszakadt. A csősz neje a ház fedelén megmenekülvén, kiáltozni kezdett, mire három penzügyőr segítségével a csősz megmenetett; a bűnösök befogattak s katonai törvényszék elé fognak állíttatni.

+ (Ördögöt fogtak.) Két párisi tolvaj látja, hogy egy fuvaros a kocsián levő ládákat rendkívüli elővigyázzal szállítja. Azt híven, hogy a ládák, tudja Isten, mily nagy kincset rejtenek, a fuvarost elcsalják kocsijától, s egyik ládát gyorsan leemelvén, azzal sietve tovább inálnak. A mint aztán a titokteljes ládát felnyitották, egy méhráj rohant ki belőle, egyenesen a tolvajok szemének. Persze, hogy rögtön segélyért ordítottak; s mire azonnal ott is termettek segítségükre — rendőrök, kik hogy annál könnyebben megmenthessék őket a méhek fulánkjaiktól, szépen bekisérték a börtönbe.

+ (Természeti ritkaság.) A Miskolcz melletti Sály helység közelében az ottani bérczéből egy patak bugyog elő, mely egy mérföldnyi távolra a föld alá rejtőzik el; a pozsonyi lap szerint, egy idő óta e patak rendes színe vörösekre, majd feketére változik, minő az aludt vér színe. E csudálatos változás mindennap délelőtt ismétlődik és másfél óráig tart. A szomszéd Kecshelységben is a bérczéből ily forrás ered, melynek vize szintén átváltozik, ugy hogy a környékbeli lakosok undorodnak e víz használatától.

+ (Borzasztó szerencsétlenség.) A leobeni Drache-féle kőszénbányákban jan. 24-én éjjel megrendítő szerencsétlenség történt. A bányakürtő ugyanis ismeretlen okból meggyult, s a bányába hatott füst és gőz, az ott foglalkozott 100 munkás közül 24-et megfojtott. A bányában nem történt égés.

+ A Veszprémben tervezett Széchenyi-szobor) nem fog létrejöni; az e czélra begyűlt adakozások hovaforditása még nincs elhatározva, de valószínűleg szellemi emléket állítnak előle. Veszprémben egy Széchenyi nevet viselő közhazsnu intézet életbeléptetésére szentelvé az.

+ (Ál apáczka.) Az egri kórház főorvosa figyelmezteti a közönséget, hogy a vidéken egy nő ál apáczka-öltözetben a kórház számára kéreget. Miután ily gyűjtésre a nevezett intézet senkit meg nem bízott, azért ama kéregető ál apáczka csalónak tekintendő.

— (Adakozások.) A Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez a fefolyt hé-
héten beküldetett:
— A budai népszínház számára: Vönöczkről (Vas) Spissich László ur 5 ft.

— A Petőfi-szoborra: Pestről Cs. L. 60 kr., P. J. 60 kr., B. J. 30 kr., S. E. 60 kr., K. K. 30 kr., J. E. 1 ft., Sz. M. 30 kr., N. Gy. 30 kr., J. J. 60 kr. S. E. 40 kr. Összesen 5 ft. (S. E. által).

Nemzeti színházi napló.

Péntek, január 24. „Tinódi.“ Eredeti színmű 5 felv. Szigligetitől. Szombat, jan. 25. „Robert és Bertran.“ Ballet. „Fortunio dala.“ Operette 1 felv. A mai az első darabot, t. i. az 5 felvonásos balletet illeti, jobban szerettünk volna helyette egy kis talpraesett vigjátékot. Hogy pedig nemcsak mi gondolkozunk így, bizonyítja az, hogy igen sokan nem várták be a hosszúra nyult előadás végét. A „Fortunio dala“ már akkor is, midőn Offenbach francia társasága szinpadunkon vendégszerepelt, kedvező fogadtatásban részesült, s a tetszés most, midőn saját színházi személyzetünk adta elő, még sokkal nagyobb, sokkal általános volt. E darabban aránylag sok női szerep fordul elő, melyek Huber Ida, Bognár Vilma, Némethiné, Szilágyiné és Korcesk L. kezeiben voltak, kik mindnyájan, de különösen a két első, oly talpraesetten működtek közre, hogy aligha családunk, ha a mai előadást sikerültebbnek mondjuk, mint azt, mit ugyan e darabban Offenbach társulatától láttunk. Szerdahelyi „Fortunio mestert“ s Markovics Ilka egy férfinszerepet jól adták. Legtöbb tapsban részesült Bognár Vilma.

Vasárnap, jan. 26. „Fortunio dala.“ Operette. „Egy csésze thea.“ Vigjáték 1 felv. A mai est egyike volt a legélvezetesebbeknek. A nagy tetszéssel fogadott új operette ezuttal még a tegnapi nap is összevágóbban adatott. Az „Egy csésze thea“ is igen jól mulattatott, mi a darab életrealválosága mellett Prielle Kornélia, Lendvai és Szerdahelyi művészi játékaiknak köszönhető. Közönség igen szép számmal volt jelen, pedig tegnap óta veszélyes vetélytársra van színházunknak a szomszédóságban, t. i. Carré lovartársasága, melynek előadásai rendszerint tömegesen látogattatnak.

Hétfő, jan. 27. „Az utolsó levél.“ Vigjáték 3 felv. E darabnak, ugyszólván, meséje sincs, s mindamellott oly érdekes, hogy e tekintetben igen kevés darab mérkőzhetik vele. Szerző e művével nem akart egyebet, csak mulattatni, s ezt el is érte a legnagyobb mértékben. A szereplők közt, kik e darabot általában igen jó kedvvel szoktak adni, legjobban kiűntek az igen szép számu közönség Prielle Kornéliát és Szerdahelyit.

Kedd, jan. 28. „Bánk bán.“ Eredeti opera 3 felv. Erkel Ferencztől. Szerda, jan. 29. Előszór: „Az istenhegyi székelyleány.“ Eredeti színmű 3 felv. Jókai beszélye után írta Szigligeti.

Csütörtök, jan. 30. „Don Pasquale.“ Vig opera 3 felv.

Budai népszínház.

Jan. 24. „Szegedi kucez.“ Népszínmű 3 felv. A nem nagyszámú közönséget felvonások közt Patikáros népzeneiarsága mulattatja jó magyar darabjaival. A barna fiúk oly lelkesen huzták, mintha jó pénzért munkálkodtak volna, pedig csak hazafias szíveségből, díj nélkül léptek föl, hogy 6k is hozzájáruljanak a népszínház súlyos anyagi viszonyai enyhítéséhez. A szereplők közt Partényi és Molnár németek a kiemelése.

Jan. 25. „Pünkösdi királynő.“ Szigligeti népszínműve 3 felv. Ez este Bolnai is föllépett, Shakespeare „Julius Caesar“-jából felolvasást tartván, meglepő sikerrel. Jellemző hanghordozása az indulatok legkisebb árnyalatait is híven fejezte ki. Ily felolvasások nálunk eddig egészen ismeretlenek, de azon figyelem s érdekeltég, melylyel a közönség Bolnai minden szavát kísérté, remélhetni engedi, hogy mielőbb népszerűvé válnak.

Jan. 26. „Háromszéki leányok.“ Szigligeti, ez új művével, melyet Jókainak egyik novellájából dolgozott át, színműrodalmunkon egy szikrát sem lendített, sem saját érdemkiszorujába új babérlevelet nem tűzött. Ha egy felvonást megzavart volna, valószínűleg sokkal jobban üt ki, mint így, a midőn annyira ki van nyújtva, hogy több helyt szinte kilyukadt mely lyukakat aztán oda nem illő epizódokkal, fölösleges jelenetekkel kellett betölteni.

Jan. 27. „Bánk bán.“ Eredeti dráma 5 felv. Katona Józseftől. Molnár igazgató jutalmójátéka Nagyszámú közönség, mely a jutalmazottat kiléptekor dörgő éljenek-, tapsok- és koszorúkkal üdvözölte, tisztelői pedig két szép ezüstyertartóval lepték meg. Mind e kitüntetésekre Molnár nemcsak mint fíradhatlan buzgalmu igazgató, de mint jeles színész is teljesen érdemes. A czimszerepet igen szép sikerrel adta, mit a közönség kelőleg méltányolt is, zajosan kitalolván őt minden felvonás után. „Melindát“ Szépné sok bensőséggel adta. Szerdahelyi Nelliben nem igen ismerték fel a büszke, nagyravagyó Gertrud királynét.

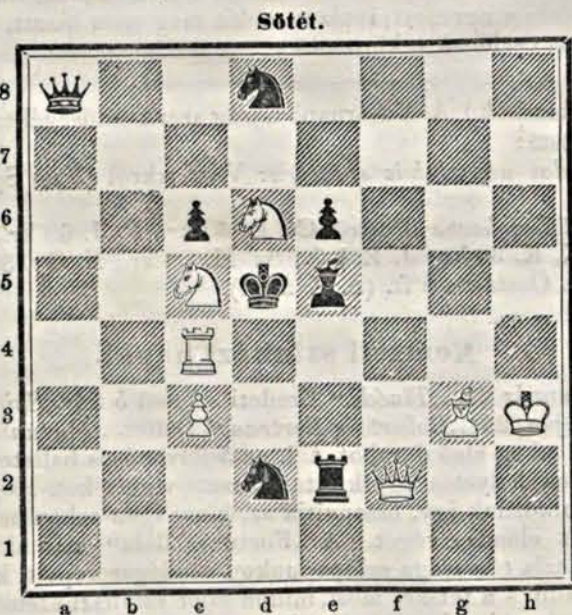
Jan. 28. „A háromszéki leányok.“ Népszínmű 3 felv.

Jan. 29. „Szilveszter-éj.“ Népszínmű 3 felv.

Jan. 30. „Házassági három parancs.“ Vigjáték 3 felv.

SAKKJÁTÉK.

110-ik sz. feladvány. — Weisz J. A. tanártól (Budán).

Sötét.

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

A 105-ik számú feladvány megfejtése.

Dragatintól (Sz.-Wallburgban).

Világos. Sötét. Világos. A) Sötét. 1) H b 4 - d 5 c 6 - d 5 : A) 1) K e 5 - c 4 : 2) V f 2 - f 5 tetszés szerint. 2) V f 1 - d 1 c 6 - e 5 3) V f 5 - c 2 v. c 8 ± 3) H d 5 - b 6 ±

E szerezésenl termékek ezenkívül még három megfejtése van H b 4 - a 6 ± H b 4 c 2 ± és V f 2 - f 5 ± első lépésekre. De magunk igazolására, vizsgálatul kellett ezt közölnünk, nehogy nagyon feltűnő legyen, ha nagy ritkán nálunk is megfordul egy hibás feladvány, minőkben a „Berlini sakkjóság“, e szaklap is bővelkedik.

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fulöp József. — Nagyváradon: báró Meszéna István. — Sarkadon: Nagy Lajos. — T. Abádon: Weisz Adolf. — B. Ujvároson: Kovács Lajos. — Parabutyban: Rothfeld József. — Buzsákon: N. N. — Kis-Szálláson: Puszták fia. — Pesten: Cselkó György. — Pástón: Kovács Zsigmond. — Tisza-Lökön: Szenger Ede. — Alad-Dabason: Metelka Béla. — Debreczenben: Melegh Gyula. — Poroszlón: Nyilas Alajos. — Kecskeméten: Horváth György. — Gy.-Fehérvárott: Horváth Lajos.

XII. sz. feladvány. — Gold Samutól (Kövágó-Örsön).

Világos indul, s 2-ik lépésre matot mond.

Szerkesztői mondanivaló.

5867. Vesse. Sz. S. Az arcképet és életrajzot kérjük. 5868. Gyalu. K. A. A m. évi 44 számmal nem szolgálhatunk. (Kiadóhivatal.) 5869. Karczagai társaskör. A 43-ik szám is végkép elfogyott. Igen sajnáljuk, hogy e részben t. előfizetőink kivánságát most már nem teljesíthetjük. (Kiadóhivatal.)

5870. Makó. Sz. S. Küldeményünket eddig vette ön; fogadjon ön közönségünket is. Ha nem köti ön ajánlott dolgozatát bizonyos időhöz, hanem ráuk bizza a napvilágra-hozást, akkor szívesen fogadjuk. 5871. Kolozsvár. B. Gy. A. „42 ívből álló kézirat“ a mi czéljainkra nézve és lapunk terjedelméhez képest igen sok. Meg kell köszönnünk a szives figyelmet. 5872. A három sas. Ily gyarló technika mellett a legszebb eszme is hatástalan maradt.

5873. Pest. S. R. Hasonló tárgyról értekeznek egy terjedelmesebb cikkünk, mely legközelebb meg fog jelenni s az öné rég megelőzte. 5874. Erzséky románcok. Valamely bohó-lapban igen méltó helyet foglalhatnának, mint igen talpraesett furcsaságok. 5895. A dalnok jutalma. Fialat zengemény. A P. U. teljes számu példányai még kaphatók.

5876. Genyete. P. D. Mag volt már említve lapunkban, hogy ama bizonyos rajzon az a „köcsög kalap“ véletlenül nőtt olyan magasra a rajzoló önjá alatt. A többi „mondanivalót“ megértette a kiadóhivatal, mely boldog új évet kíván s arra kéri az illető előfizetőket, hogy tiszta, olvasható írásban küldjék be neveiket, hogy soha többé „helyett n-t ne olvassanak.

5877. Bank bán költőjéhez. Jelen viszonyok közt kéziratban kell maradnia. 5878. Baja. D. P. Ismét egy haszonvetetlen vers 20 kr-ért. Már megirtuk egyszer, hogy ne tessék fáradni. Kosárszámra gyűlnek nálunk az effélék, anélkül, hogy az illető beküldők oly zaklatásokra gyűlnek tartanak a kritikák kora szülőiteikre. 5879 Szob. K. J. A levelet átadtuk kiadó hivatalunknak, mely kész örömmel teljesítendő a teljesíthetőket. Mi is felhasználjuk befolyásunkat, bár a tárgyunk nem szakkunkba tartoznak. Szerkesztőség s kiadóság két külön vármegyére. Az egyik nem szokott a másik dolgába avatkozni, hanem lelkiismeretesen iparkodik teljesíteni a maga körében a ráért feladatot.

5880. Keeskenét. V. K. † Elintéztük. A „Kath Néplap“ félévi ára 1 ft. 66 kr. A „Fekete Leves“ nem fog megjelenni. A fennmaradt 3 ft. 65 krra nézve várjuk az intézkedést.

HETI NAPTÁR.

Table with columns: Hó-és hetinap, Katholik. és Protest. naptár, Gör.-orosz naptár, Nap-kelet nyug., Izraelit. naptár, Hold-kelet nyug. Rows for months: Jan. (6), Febuár, Március, Április, Május, Június, Július, Augusztus, Szeptember, Október, November, December.

TARTALOM.

Báró Podmaniczky Frigyes (arckép). — Szemes tenger. Szakál Lajos. — Imre király. Szél Farkas. — Szolnok védelme. (Vége.) P. Szathmáry Károly. — Az északamerikai hadjáratból (3 képpel). — Az arany történetéből Szabó Ignác. — Bécs a 15-ik században. — Levelek a londoni kiállításról. II. — A magyar képzőművészeti társulat. — Tarház: Hogyan élünk? Kakas Márton. — A „Zenészet Lapok“ irányja és célja. — Egy agg néptanító halála s végrendelete. — Irodalom és művészet. — Ipar, gazdagság, kereskedés. — Közintézetek, egyletek. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Sakkjáték. — Szerkesztői mondanivaló. — Heti naptár.

Megjelent, és a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalában s Ráth Mór könyvkereskedésében kapható:

„A magyar akademia palota tervéi“ egy nagy fényképezési műlapon.

Az eredeti tervek után készíté SIMONYI ANTAL. Ára 2 forint.

E valóban díszes kiállítású műlap Stüler A. berlini építész elfogadott tervén kívül a többi pályázók, u. m. Henszlmann, Ferstel, Szakalitzky és Klentze építészek terveit is hozza. A magyar közönség, mely a palota ügyéhez oly hazafiai áldozatkészséggel járult, bizonyára érdeklél fogja szemlélni e művet, s ez kellő magyarázatul s irányadól is szolgálанд azon viták megértéséhez, melyek napjainkban a hírlapok hasábjain az akademiai palota ügyében oly bőven folynak. Alulírt szerkesztőség örvend, hogy ily jelesen sikerült és aránylag olcsó műlagra hivatja fel olvasói figyelmét. Mint már kijelentettük, az egész jóvedelem a palota építési költségének javára fog fordítani.

A Vasárnapi Ujság szerkesztősége.

Felölös szerkesztő Pákh Albert: (lak. magyar-utca 1. sz.)

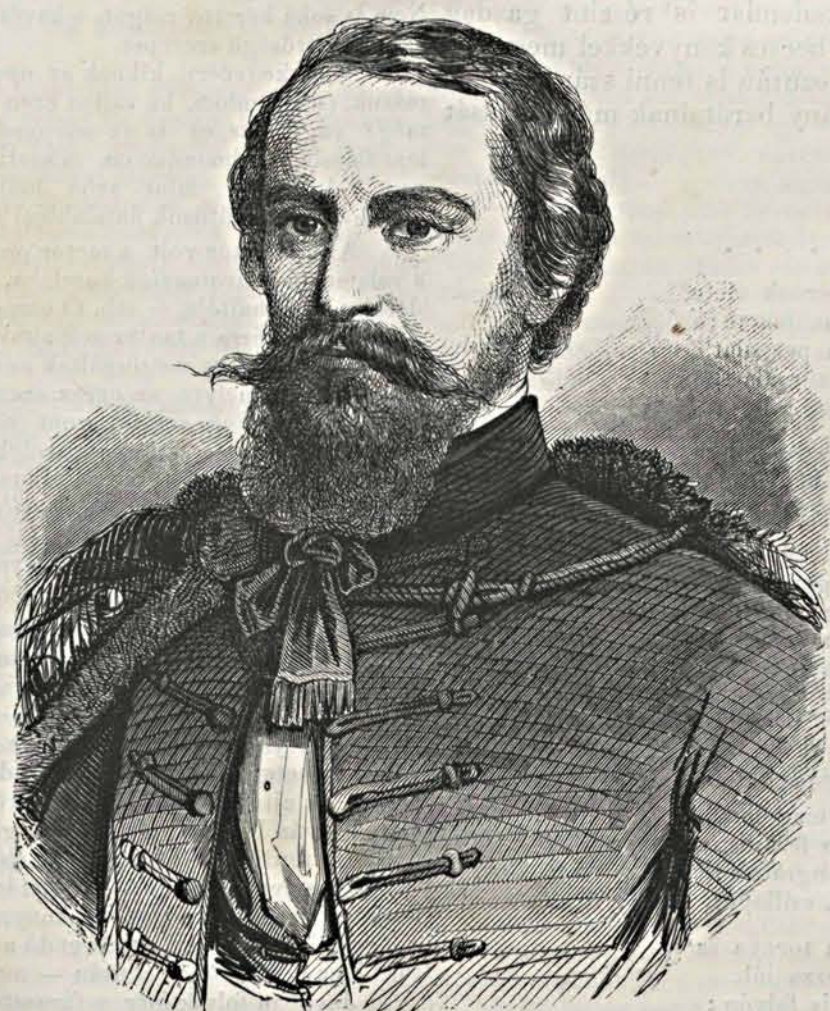

Pest, február 9-én 1862.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében 1 1/2 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten hazhoz küldve vagy postai úton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft. a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. újpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

Xántus János.

Xántus János hazánkfia, az amerikai polgár és tengerész-mérnök-kapitány, ki most körünkben tartózkodik s mult héten tartá nagyérdékű székfoglaló beszédét a m. Akademia ülésében, jelenleg — és méltán — a legnépszerűbb nevek egyike hazánkban. Egyike ő is azon számosaknak, kik a balszerencse által a honból kizavartatva, a külföld távol országában, idegen viszonyok és nehéz küzdelmek között nem csak maguk számára voltak képesek, hatáskört és tisztes állást teremteni, hanem mind szellemi, mind erkölcsi tekintetben, hazájoknak is becsületére váltak. Xántus mint reményteljes, derék ifju 1848. előtt csak barátai és szülőmegeje körében volt ismeretes; neve akkor lön országosan ismertté s tiszteltté, midőn a mult évtizedben két jeles utazási munkája jelent meg Pesten, melyek egyike az Északamerikai államokat, másika különösen Kaliforniát tárgya.

XÁNTUS JÁNOS.

székfoglaló beszédét a m. Akademia ülésében, jelenleg — és méltán — a legnépszerűbb nevek egyike hazánkban. Egyike ő is azon számosaknak, kik a balszerencse által a honból kizavartatva, a külföld távol országában, idegen viszonyok és nehéz küzdelmek között nem csak maguk számára voltak képesek, hatáskört és tisztes állást teremteni, hanem mind szellemi, mind erkölcsi tekintetben, hazájoknak is becsületére váltak. Xántus mint reményteljes, derék ifju 1848. előtt csak barátai és szülőmegeje körében volt ismeretes; neve akkor lön országosan ismertté s tiszteltté, midőn a mult évtizedben két jeles utazási munkája jelent meg Pesten, melyek egyike az Északamerikai államokat, másika különösen Kaliforniát tárgya. Xántus János székely eredetű szülőktől született Somogyban Csokonya nevű helységben 1825. okt. 5-én. Iskolái végezte után 1847-ben Pesten letette a köz- és váltóügyvédi vizsgálatot, de mint ilyen működni nem szándékozott, miután Somogyban már akkor megyei aljegyző volt s az ottani társadalmi körökben különféle minőségekben működött. Hogy az 1848-i mozgalom mennyire s mily irányban ragadta őt is magával, annak részletes előadását most meg nem kísértvén, csak annyit említünk, hogy toll helyett az ő kezében is kard forgott, s hogy 1849-ben sok viszontagság és kalandozás után, Németországban, Németalföldön, Belgium, Franciaországban keresztül Angliába jutott, honnan azonban,

nem lévén itt kilátása, jövőjét megalapíthatni, 1851. végén Amerikába vándorolt.

Itteni küzdelmeinek s életmódjának legjellemzőbb képét festi Xántus maga egy levélben, melyet 1857. év vége felé, akkor midőn utazási jegyzeteinek összegyűjtését tervezte, Kaliforniából intézett egy honfitársához. E levélben többi között ezeket írja:

„Lássa ön, az én helyzetem különös: eddig egészen ismeretlen otthon. Velenczey, Bély, Haraszty, és Bölöni Farkas Sándor szintén utaztak itten; (azaz nem itten, de Amerikában) de ajánló levelekkel, és tömött erszénnyel; befutottak néhány nagy várost, s mindenütt a créme közt társalogtak, rövid leírásuk egyoldalu — s a pillanatok lelkesedése alatt irt jegyzetek.

En ugy szólván, egy garas nélkül szálltam az amerikai partra, minden státust bekalandoztam, hogy élelmet szerezzek, s minden élethelyzetben voltam. Az amerikai mit sem törődik az-zal, ki micsoda; azaz mit mivel. A szegénység itten nem szegény, de szerencsétlenség. Mindenki iparkodni tartozik moraliter magát kisegíteni, ugy a hogy lehet. En p. o. a körülményekhez képest voltam különféle mesterember. De nem lévén egyszer pénzem, nem várhattam, hogy helyt kaphassak mint rajzoló, vagy zongora-tanító; hanem amerikai szokás szerint, hogy rendes élelmem megne szünjék — mint napszamos dolgoztam csatornán napokig, övig vizben, ásóval. Ugy szólvá, ez vetette meg ügyem fordulatát; mert az illetők tapasztalták, hogy akaratkészség, és erély van bennem — czélmotam előmozdították.

Életem ezen szakára — noha (higgye ön el) koromsetét volt, — büszkén fogok mindig visszaemlékezni. — Kimondhatatlan sátságimra szolgált, a mint ezen tavaszon Washingtonban lévén, felrándultam — s átutaztam azon — (már évek óta kész) csatornán, hol egykor én is izadva ástam. Több nagy tekintély férfiak voltak velem jelen, s a helyet mutatva — elbeszéltem nekik a történetet, s mutattam tárczámból az ott szerzett dollárok elsőjét. Azóta ezen férfiak sokkal melegebb barátim, mint voltak azelőtt.

Ezt csak az amerikai democratia illusztratiojául.

Sorsom ily viszontagságos lévén, természetes, hogy minden elemével a népnek közel ismeretségben vagyok, s hiszem, jobban értem, mint bár ki más, ki eddig hazánkban megkísértette, Am-